

2. УМЈЕСТО УВОДНИКА
РЈЕШАВАЊЕ СТАМБЕНОГ ПИТАЊА ИЗБЈЕГЛИЦА

3. ЧЕДОМИР МАРИЋ, савјетник удружења
ДОКЛЕ ВИШЕ БЛОКАДЕ

4. КОНФЕРЕНЦИЈА УДРУЖЕЊА „СУЗА“
„ОЛУЈА“ И ДАЉЕ ТРАЈЕ

10. АКТУЕЛНОСТИ
МИР ЖИВИМА – ПОШТА УБИЈЕНИМА

14. ИНТЕРВЈУ
НИСУ ДОЧЕКАЛИ ДА САХРАНЕ УБИЈЕНУ ДЈЕЦУ

15. ЗЛОЧИНИ
СМРТ НА КУЋНОМ ПРАГУ

17. СУДБИНЕ
НАЈТУЖНИЈА ПРИЧА „ОЛУЈЕ“

21. СЈЕЋАЊЕ
ЗАЈЕДНИЧКО СЈЕЋАЊЕ НА ЗЛО – „ОЛУЈУ“

32. ПИШУ НАМ
СМИРИО СЕ СТРАДАЛНИК ИЗ „ОЛУЈЕ“

40. ПОЕЗИЈА
ОЈ КРАЈИНО

УДРУЖЕЊЕ ПОРОДИЦА
НЕСТАЛИХ И ПОГИНУЛИХ ЛИЦА
„СУЗА“

Ломина 4, Београд
Тел./факс: 011/362-1542
имејл: afmpkr95@verat.net
www.afmpkr.org.rs

текући рачун: 205-9077-17
девизни рачун: 00-708-0003446.7
IBAN RS 35205007080003446726
Комерцијална банка – Београд

Предсједница удружења
Драгана Ђукић

Секретарка

Љиљана Радиновић

Управни одбор

**Мара Беадер, Нена
Благојевић, Нада Бодирога,
Мира Деветак, Душанка
Којић, Драган Пјевач, Бранка
Хинић и Владо Шашо**

Главни и одговорни уредник
Чедомир Марић

Уредник

Раде Матијаш

Техничко уређивање и прелом
Игор Маринковић

Лекторка

Сандра Шаре

Компјутерска обрада

Љиљана Радиновић

Штампа

„Спринт“ Београд

Тираж 2000

Аутор знака:

Перо Чимбур

Задржавамо право да интервенишемо на преузетим текстовима у случају концептуалних грешака.

Фотографије на корицама

Саша Чолић, Милован Миленковић и архив „Сузе“

Часопис је бесплатан

ДАТУМ	МЕСТО СТРАДАЊА	ОПЕРАЦИЈА ХРВАТСКЕ ВОЈСКЕ И ГОДИНА	БРОЈ СТРАДАЛИХ
22. јануар	Равни Котари и Мали Алан	Масхеница 1993.	348 особа
1. мај	Западна Славонија	Бљесак 1995.	283 особе
21. јун	Околина Дрниша	Миљевачки гилато 1992.	40 особа
5. август	Р. Српска Крајина	Олуја 1995.	1960 особа
9. септембар	Српска села Мудак, Лочинца, Чиглик, Ливосело код Гостивара	Медачки цел 1993.	88 особа

дизајнер: амблематички симболи и окултност од у. Цвики Светле Марке у Београду у 17 сати

УМЈЕСТО УВОДНИКА

Због изузетне важности, текст из „Блица“ од 2. новембра 2015, према којем ће преко 2.000 избјегличких породица ријешити стамбено питање, преносимо умјесто уводника

– Представницима 61 општине и града у Србији данас су у Српском народном позоришту у Новом Саду уручени уговори у оквиру Регионалног стамбеног пројекта за решавање стамбеног питања избеглица укупне вредности 47.000.000 евра.

Представницима градова и општина Србије уговоре је уручио министар спољних послова и први потпредседник владе Ивица Дачић, који је уједно председник Комисије за координацију процеса трајне интеграције избеглица.

Уручивању уговора присуствовали су шеф Делегације ЕУ у Србији Мајкл Девенпорт, амбасадор САД Мајкл Кирби, амбасадор Турске Мехмет Кемал Бозај, комесар за избеглице и миграције Владимир Цуцић, градоначелник Новог Сада Милош Вучевић и представници UNHCR-а, ОЕБС-а и Развојне банке Савета Европе.

Обраћајући се присутнима, Дачић је рекао да данашње додељивање уговора представља наставак примене Регионалног стамбеног програма за збрињавање избеглица.

Он је подсетио на бројне активности које је Србија до сада спровела на омогућавању интеграције избеглица у заједницу, као и на стамбеном збрињавању.

Дачић је казао да ће нови уговори трајно решити стамбене проблеме за више од 2.000 породица избеглих из Хрватске и БиХ.

Србија ће истрајати на имплементацији Сарајевске декларације, рекао је Дачић додајући да је број избеглица у Србији тренутно око 45.000 и да је број захтева за решавање стамбеног питања тренутно много већи од распложивих средстава.

– За 61 општину и град у Србији кроз поменути пројекат додељено је 47.500.000 евра и није реч ни о каквом кредиту, већ бесповратним средствима – објаснио је Дачић додајући да ће до коначног решавања стамбених проблема свих избеглица у ту сврху бити уложено више од 300.000.000 евра.

– Надам се да ћемо сви у региону заједнички решавати проблеме избеглица, а да ће међународна заједница и ми сами заједнички допринети миру и стабилности – рекао Дачић.

Шеф Делегације ЕУ Мајкл Девенпорт је рекао да се целокупна међународна заједница ових дана сусреће с великим таласом

избеглица незабележеним у историји, али да је данашњи чин доделе уговора показатељ да људи који су доведесетих година остали без својих домова и постали избеглице нису заборављени.

Према његовим речима, у оквиру овог програма у Србији ће бити финансирана куповина 320 сеоских кућа и 1.623 стана и биће додељено 500 пакета грађевинског материјала, чиме ће више од 2.000 породица бити стамбено обезбеђено.

Комесар за избеглице Владимир Цуцић је нагласио да Комесаријат за избеглице и миграције, заједно с локалним самоуправама, Јединицом за управљање пројектом и техничком помоћи, тренутно ради на обезбеђивању 1.492 стамбена решења финансираних из донаторског фонда РСРП-а.

– Пред нама је задатак да у наредних годину до две уселимо 2.083 породице и оправдамо поверење свих оних који су нас несеквично подржавали од самог почетка процеса регионалне сарадње. Хвала и овде присутним донаторима који су нам помогли да барем у једном делу свог наума и успемо – рекао је Цуцић.

У Новом Саду се гради 276 СТАНОВА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ

Градоначелник Новог Сада Милош Вучевић изјавио је данас да ће програм Регионалног стамбеног пројекта омогућити да се у Новом Саду изгради 276 станова за избеглице.

Вучевић је рекао да ће тих 276 станова бити изграђено у насељу Ветерник и да ће, по слову уговора, градња тих станова бити завршена до новембра 2017. године.

– Ми смо већ припремили и предали апликацију за даље учествовање у наредним фазама програма Регионалног стамбеног пројекта, и то за изградњу још 152 стана који ће за решавање стамбеног проблема избеглица бити изграђени у Футогу – рекао је Вучевић. □

P.M.

ДОКЛЕ ВИШЕ БЛОКАДЕ?

Наша очекивања да ће се ове године, послије обећања званичника комисија Хрватске и Србије на округлом столу у организацији Координације српских удружења, озбиљније рјешавати судбине несталих, нажалост се нису остварила, већ је настављено као и свих година до сада. Очигледно, надлежне институције у Хрватској нису спремне мијењати учмали ритам ексхумација и идентификација. Још горе је стање у покретању поступака починиоцима злочина над Србима. Оваква политика Хрватске према српским жртвама повређује породице жртава. Стиче се утисак да се све то чини с циљем обесхрабтивања породица у тражењу својих права.

Док год траје такав однос према нашим жртвама, ми ћемо писањем и на други начин наставити прозивати надлежне институције у Хрватској. Један од облика је и конференција за новинаре 4. августа „Двадесет година злочина у „Олуји“ – судбине несталих и даље неизвјесне“. Шта су учесници конференције говорили, наведено је у тексту „Олуја и даље траје“ у рубрики Активности.

Послије 20 година по завршетку рата у Хрватској, потребно је и овом приликом поновити нека питања:

- Зашто још нису ексхумиране познате локације српских жртава из „Бљеска“ и „Олује“?

- Зашто се од неких званичника из Хрватске подмеће информација да је извршена ексхумација 12 жртава с Миљевачког платоа, на книнском гробљу?

- Зашто се и у овој години број идентификација смањује иако се на Институту за судску медицину у Загребу налази неколико стотина ексхумираних крајишких жртава?

- Зашто тужбе породица крајишких жртава заврше неуспјехом иако се ради о очигледним злочинима?

- Зашто се тужбе по истом предмету раздвајају?

- Зашто се неки процеси завршавају понудом породици да одустане од тужбе у замјену за симболичну новчану накнаду, којом се додатно вријеђа достојанство породице?

Могли бисмо овако наставити и даље.

Закључићу само још једним питањем: има ли краја блокади остваривања елементарних права породица?

Период од почетка августа до данас био је у знаку обиљежавања 20. годишњице прогона и страдања Срба, који су до тог тужног августа живјели у Хрватској. Тим поводом наше Удружење је организовало, осим поменуте конференције и августовски број „Сузе“ и пригодни меморијални

програм у слици и ријечи: „Незаборав за нестале“.

Одлука којом су Владе Србије и Републике Српске, на заједничкој сједници прогласиле 5. август Даном жалости у обе републике примљена је међу нашим породицама с поштовањем и захвалношћу.

Конечно нисмо сами на тужним годишњицама. Услиједиле су комеморације на државном нивоу. Прикладне програме, осим нас, приредила су и друга избјегличка удружења, о чему више објављујемо у овом броју „Сузе“.

Наше удружење је, одликом Управног одбора, а у складу с поменутом одлуком влада, помјерило датум парастоса на Пети август. С обзиром на то да се све ове године парастос одржавао 4. августа, требало је уложити пуно труда у анимирање породица, њихових пријатеља и шире јавности. Захваљујући личним контактима и медијима, на парастос је дошло много људи. Чиноејствовао је Његова светост патријарх Српске православне цркве господин Иринеј.

Користим прилику да се у име породица захвалим Његовој светости господину Иринеју, преосвештеном митрополиту црногорско-приморском господину Анфилохију и свештенству Цркве Светог Марка у Београду. Захваљујем се представницима Владе Србије, као и пријатељима породица те грађанима који су достојанствено обиљежили овогодишњи Дан сјећања.□

Конференција удружења „СУЗА”: „20 година злочина у „Олуји“ – судбине несталих и даље нерасветљене“

„ОЛУЈА” И ДАЉЕ ТРАЈЕ

Судбина несталих у „Олуји” још је непозната, породице и даље живе у неизвесности, а њихову бол продубљује чињеница што су злочини почињени 1995. остали без казне, рекли су данас представници Удружења породица несталих и погинулих „Суза” и породица жртава

Судбина несталих у „Олуји” још је непозната, породице и даље живе у неизвесности, а њихову бол продубљује чињеница што су злочини почињени 1995. остали без казне, рекли су данас представници Удружења породица несталих и погинулих „Суза” и породица жртава.

На конференцији за новинаре посвећеној 20. годишњици злочина у Олуји, председница Удружења породица несталих и погинулих „Суза” Драгана Ђукић, најављујући сутрашњи парастос у Цркви Светог Марка у Београду, рекла је да после 20 година, за многе породице Олуја још траје јер живе у неизвесности.

Како је речено, до данас је с регистрованих локација ексхумирано 875 жртава „Олује”, а још је 215 жртава с неексхумираних регистрованих гробних места.

Председник Комисије за нестале Вељко Одаловић рекао је

да је да се око 2.100 људи води као нестало у Хрватској, од чега се око 1.100 српске националности.

Одаловић каже да се у Хрватској данас дешава оно што се контунирано понавља од избора до избора, а то је заостравање реторике и политике. Те поруке нису поруке добре воље, него, најжалост, повређују ране.

Грађанско и цивилизовано друштво, навео је Одаловић, захтева да се мења циклични, оркестрирани однос Хрватске према „Олуји”.

Одаловић каже да је, по евиденцији, у Србији 26.000 избеглих из Хрватске који желе да се врате у ту државу, али не постоји спремност међународне заједнице да им омогући сигурност, а Хрватске да се суочи са злочинима у „Олуји”.

Поводом организовања војне параде у Хрватској, Одаловић каже да ниједној војци не може да

служи на част то што је нападала људе који су у колонома избегли из Хрватске.

Одаловић је рекао да се удружење „Суза” с поштовањем односи према трагедији више од 250.000 протераних Срба и према жртвама „Олује” и тиме шаље поруку да се оно што се десило не сме заборавити.

Добро је што је Србија установила Дан сећања на страдање и прогон Срба, каже Одаловић, наводећи да Србија не жели сукобе нити да продубљује јаз, него пружа руку помирења.

Чедомир Марић, чији је син Желимир убијен 5. августа 1995. у Книну а за којим је трагао осам година, рекао је да „Олуја” није трајала само 4. и 5. августа него и после тога и да, најжалост, траје и данас.

Перо Дамјановић, чији су родитељи Ђука и Душан убијени 5. августа пре 20 година, каже да је јако тежак процес доказивања и сазнања ко су кривци за злочине, наводећи да су налогодавци и извршиоци тих злочина богати људи који уживају све привилегије у Хрватској.

Заменик председника Српског народног вијећа Саша Милошевић рекао је да се у Хрватској одржава низ комеморативних скупова у организацији српских већа којих је укупно 150, на којима се читају изјаве сећања.

Наводећи да је јавност недовољно информисана о дешавањима у Хашком трибуналу везаним за „Олују”, Милошевић каже да је на сајту Српског народног вијећа постављена апликација на којој је доступна аргументација одбране и отпужбе, као и неколико стотина докумената презентованих у Трибуналу.

Марица Шеатовић из Удружења породица „Против заорава” из Загреба рекла је да се то удружење, основано 2011. године, бави несталима и убијенима од 1991. године и настоји да обележи места страдања.

Шеатовићева каже да је њен супруг убијен 1991. године и да је прошла „сву тортуру” хрватске администрације. □

Танјуг — Београд

„ПРАВДУ ЋЕМО ТЕШКО ДОЧЕКАТИ“

У организацији Координације српских удружења породица несталих, убијених и погинулих с простора бивше Југославије, јуче је у Скупштини града Београда обиљежен Међународни дан несталих. Програм је почео минутом ћутања за све погинуле у Рату за југословенско наслеђе. Након химне Србије у извођењу хора Цркве Свети Димитрије, председник координације Драган Пјевач обратио се скупу. Његов говор објављујемо на сљедећој страни.

Изнет је и податак да је међу несталима с простора бивше државе њих 3.600 било српске националности.

Познати глумац Љубивоје Тадић говорио је стихове песме „Мајка православна“ Владимира Назора. Познати хрватски пјесник написао је потресне стихове 1943. године, ужаснут призорима спаљеног српског села код Вргинмоста. Скупштинском салом се потом зачуо сјетни глас народног појца Светлане Стевић-Вукосављевић, који је дирнуо све присутне. Драгана Мајсторовић се стиховима своје пјесме „Убицо“ обратила непознатом убици свог сина Ивана, који је као седамнаестогодишњак киднапован на Косову и Метохији, што је чланове породица, публику и госте довело до суза. Коста Којић, дванаестогодишњак, говорио је стихове пјесме „Тата“ Драгана Кончара из Лике, чији је отац Никола нестао прије него што је Драган рођен. И сам Коста име је добио по дједу који се још налази међу Србима несталим у западној Славонији. Послије њих, своје стихове „Сапатници“ говорила је Милена Парлић, чији је брат Владимир Младеновић нестао на Косову и Метохији. Подсјетила је и на пригодне стихове пјесника Рајка Петрова Нога „Нек пада снијег, Господе!“

Пред крај програма, Љубивоје Тадић је говорио одломке из

представе „Чујте Срби!“ великог српског пријатеља Арчибалда Рајса, који се показао актуелнији него икад.

Након извођења једне од најсвечанијих српских пјесама „Востани Србије“, присутни су позвани да као и сваке године у колони с ружама у рукама оду до споменика свим старадалим Србима у

ратовима од 1991. до 2000. године у Ташмајданском парку. На том мјесту је народни умјетник и чувар српске традиције Светлана Спајић појала тужбалицу „На Кордуну гроб до гроба“. Скуп се завршио паљењем свијећа у оближњој Цркви Светог Марка за све нестале и погинуле. □

J. Марућ

Конференција за новинаре

Два дана раније, одржана је конференција за новинаре у београдском Медија центру под називом „Правда, солидарност и саосећање за породице несталих и погинулих“. На конференцији су учествовали: Вељко Одаловић, председник Комисије за нестала лица Владе Републике Србије, Драган Пјевач, председник Координације српских удружења породица несталих, убијених и погинулих лица с простора бивше Југославије, Саво Штрбац, председник Документационо-информационог центра „Веритас“, Душко Челић, замјеник председника Координације, и Недељко Митровић, председник Републичке организације породица заробљених и погинулих бораца Републике Српске из Бањалуке. Том приликом господин Одаловић је нагласио како посебно забрињава податак да и даље 5.000 неидентификованих тијела стоји у мртвачницама широм региона. Оцијенио је да Мостарска декларација о несталима, коју су прошле године потписали лидери Србије, Босне и Херцеговине, Хрватске и Црне Горе, не даје резултате. □

Уводно излагање Драгана Пјевача, Предсједника Координације

Поштоване породице жртава, правде за наше жртве и сатисфакције за породице нема иако је прошло двадесет година од престанка рата.

Ако кренемо од Хрватске, примјера има много, као илустацију наводим да је за злочине почињене у акцији "Олуја" када је убијено преко 1.200 српских жртава, од чега преко 60 посто цивила, до сада правоснажно осуђена само једна особа.

Идентификације и ексхумације српских жртава иду споро и дозирано. Хрватска држава до данас није у стању да ексхумира преко двјеста српских жртава на познатим гробницама и гробним мјестима. Суђења за ратне злочине почињене над Србима су таква да додатно трауматизују породице жртава.

Да може бити горе и од овога, примјер је Косово и Метохија, гдје суђења за ратне злочине почињене над Србима уопште нема, а посљедњих година нема ни ексхумација ни идентификација српских жртава.

Ми знамо да ћемо правду тешко дочекати од оних који су убили наше најмилије, али ми не можемо одустати од тражења правде. То је наш дуг према нашим мртвима. То је наше основно људско право.

Наше је право да тражимо правду и да тражимо бољи третман наше државе Србије према нама. Приликом припреме и расправа о новом закону о правима бораца, инвалида и цивилних жртава рата, нашу координацију и удружења породица жртава нико није звао ни консултовао, а на примједбе које смо дали нисмо добили одговор.

Уз пуно поштовање оним новинарима и телевизијама које су дошле, морамо истаћи неодговоран однос медија према нама. Државна телевизија не извјештава о нама, можда нас се стиди, дневним новинама нисмо интересантни. Највјероватније ће данашњи догађај, као и конференција за медије у петак, остати прећутани. Зар ове мајке морају да иду протестовати пред Владу Србије да би нас она примијетила?

Када говоримо о неправди према несталим Србима, увијек говоримо и о неправди према свима, како Србима, тако и Хрватима, Бошњацима, Албанцима и свима осталима. Поред истицања жртава породица чланова наше координације, увијек смо говорили и о жртвама других и безрезервно смо (и слободно) осуђивали злочинце који су долазили из нашег народа. Ако хоћемо правду за себе, морамо се залагати и за правду према другима.

Да ли је тако код других?

Све противничке снаге у протеклим ратовима нам поручују: "Да се зна ко је био агресор, а ко жртва". Ексклузивност жртве имају Бошњаци, Албанци и Хрвати. На овај начин прави се категоризација ратних жртава на вриједне, мање вриједне и безвриједне. Ми знамо да смо ми жртве, као и сви остали. Ми добро знамо да су наши најмилији убијани као цивили, паљени, мучени, одвођени да би се највјероватније вадиле органи, заробљавани и ликвидирани по кратак поступку.

Антицивизацијско потцјењивање српских жртава деведесетих и наметање једностране, искључиве и колективне кривице за рат Србима и Србији од стране наших сусједа води схваћању да смо сами криви за злочине који су почињени над нашим жртвама. То је тренутно оно што живи у Хрватској и на Косову.

То је велика неправда за све невино стадале и то мора да се мијења.

Ово важно и битно питање морају да имају у виду владине и невладине организације, као и сви који се на било који начин баве узроцима и посљедицама Рата за југословенско наслеђе.

Говорити о истини у протеклим ратовима и не споменути страдања српских жртава и етничка чишћења у Хрватској и на Косову и Метохији није пут до истине и правде.□

ПРЕДСЈЕДНИЦА УДРУЖЕЊА „СУЗА“ ДРАГАНА ЂУКИЋ ОБРАТИЛА СЕ ПРИСУТНИМА НА ПРОГРАМУ „НЕЗАБОРАВ ЗА НЕСТАЛЕ“

ПРЕДУГО ТРАЈУ ЕКСХУМАЦИЈЕ И ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ

Поштовани чланови породица несталих и погинулих, часни оци, драги гости.

Дозволите ми да вас поздравим и захвалим се на доласку.

Молим вас да минутом ћутања одамо дужну пошту свим нашим несталима и погинулима. Слава им!

Посебно поздрављам представнике организација и институција који нам највише помажу и с којима имамо дугорочну успјешну сарадњу:

Имам посебну част да вам се обратим у име Удружења породица погинулих и несталих „Суза“. Наши чланови породица боре се више од 20 година да сазнају истину о својим најмилијима. И наш данашњи програм посвећен је сјећању на њих.

Удружење породица несталих Срба из Крајине и Хрватске почело је с радом прије 18 година. Мултимедијални програм „Незаборав за нестале“ нисмо случајно организовали баш на овом мјесту.

У Дому војске прву скупштину смо одржали 14. фебруара 1998. године, што је и дан званичне регистрације нашег удружења. С овом установом имали смо увијек добру сарадњу, на чему јој се и овом приликом најтоплије захваљујемо.

Од прије пет година званичан назив нашег удружења је Удружење породица несталих и погинулих лица „Суза“. Назив „Суза“ смо преузели од нашег истоименог часописа чији је први број изашао фебруара 2000. године, а ове године је изашао 46. број. Тако и „Суза“ ове године обиљежава 15-годишњицу излажења. Највећу захвалност за прву афирмацију врло важног информатора Сузе дугује-

мо Међународној комисији за нестала лица – ICMP-у, а за опстанак Међународном комитету Црвеног крста.

Све су то разлози што смо се данас окупили на програму сјећања „Незаборав за нестале“, у оквиру којег сте претходно видјели изложбу „Страдање Срба у 20. вијеку“.

Данашњи програм има посебну тежину јер је навршило 20 година од прогона и страдања Срба у хрватским агресијама „Бљесак“ и „Олуја“, а проблеми наших породица се не смањују.

Процес ексхумације и идентификације предуго траје. Питање несталих се често истиче и у сусретима највиших званичника Србије и Хрватске – нажалост, реализација не прати дата обећања.

Жалосно је да и после 20 година, у Хрватској има још увијек 15 регистрованих гробница са око 220 тјела страдалих у „Бљеску“ и „Олуји“.

Кад ће онда доћи на ред скривене локације уколаних жртава од 1991. до 1995. године?

Према нашој евиденцији, још увијек тражимо 2.035 несталих Срба. Прије почетка данашњег програма чули сте само дио имена са списка несталих и погинулих, а управо гледате фотографије из наше базе података.

Незадовољни смо динамиком досадашњег расвјетљавања судбине несталих у Хрватској. Ако би се поменутом динамиком наставио процес, када ће ове породице престати да трпе болну неизвјесност? Зато тражимо да се процес тражења убрза и искључи свака политизација овог тешког хуманитарног питања.

Желим искористити прилику да истакнем и проблем меморијализације, то јест, обиљежавања мјеста страдања Срба у Хрватској.

Само неколико спомен-обиљежја свједочи о њиховом страдању и то само због отпора хрватске јавности и подсећања да су и Срби жртве. Удружење „Суза“, поред залагања да се наведени проблеми брже рјешавају, све ове године обиљежава парастосима у Цркви Светог Марка већа страдања Срба у акцијама хрватске војске;

- 22. јануар (1993) за страдале у Масленици
- 1. мај (1995) за страдале у „Бљеску“
- 21. јун (1992) за страдале на Миљевачком платоу
- 5. август (1995) за страдале у „Олуји“, што је од ове године постао и државни празник – Дан сјећања и жалости.

Управо ових дана, 9. септембра, организовали смо, као и сваке године, парастос за Србе страдале у Медачком џепу.

Овом приликом желим да се захвалим на изузетној подршци свештенству Цркве Светог Марка, у којој се увијек у исто вријеме служи парастос.

На крају користим прилику да се захвалим свима који су програм помогли:

- Комесаријату за избеглице и миграције Републике Србије
- Српском народном вијећу из Загреба
- Министарству одбране Републике Србије
- Црвеном крсту Србије
- Градској општини Савски ве-

АКТИВНОСТИ

Удружење „Суза“ културним програмом обиљежило 20 година страдања у „Олуји“ и 18 година рада

ОД „МАЈКЕ ЈУГОВИЋА“ ДО „МАЈКЕ ПРАВОСЛАВНЕ“

„Незаборав за нестале“ назив је мултимедијалног програма који је одржан 17. септембра у Дому војске у Београду у организацији Удружења породица несталих и погинулих лица „Суза“. Програм поводом двадесет година од страдања и прогона Срба из Хрватске и 18 година од оснивања удружења отворила је женска пјевачка група „Ево жена Крајишких села“ тужбалицом „Ој, Крајино“. Потом се скупу обратила Драгана Ђукић, предсједница „Сузе“, која је скренула пажњу на споро рјешавању питања несталих и да овај програм управо представља сјећање на њих. Подсјетила је да програм није случајно организован у Дому војске и да је у њему одржана прва скупштина Удружења. Затражила је још једном да се из процеса трагања и идентификације искључи свака политизација. Пригодну бесједу одржао је историчар др Милан Гулић, који је с 10 година прогнан из Бенковца. У својој бесједи дао је историјски пресјек страдања Срба у Хрватској подсјетивши да је са Србима из Хрватске нестала и једна аутентична културна традиција. Гулић је додао да рат није завршен за оне који и даље трагају за својим најмилијима: „*Опет ћу бити личан па и себе сврстати у ту скупину јер се, у документацији коју има Удружење породица несталих „Суза“, налазе и подаци о мојим блиским сродницима*“.

Глумица Маја Колунџија Зорое, рођена је Книњанка која је 5. августа 1995. године напунила 18 година. Умјесто да тада слави пунољетство, и она се нашла у дугој избјегличкој колони. У Дому војске говорила је потресне стихове Бранка Ђопића, Скендера Куленовића и одломак из „Молитве“ Петра Кочића. Народни појац Светлана Спајић, вјерна пријатељица крајишких Срба, аутентичним извођењем познатих пјесама: „На Кордуну гроб до гроба“, „Мајка

православна“ и „Смрт мајке Југовића“ подсјетила је на страшни усуд који кроз вијекове прати српске мајке у потрази за својим несталим и погинулим синовима. Богатом програму који су присутни често у сузама пратили, велики допринос дао је диплар и гајдаш Милан Вашалић, потомак колониста који су се својевремено довели „возом без возног реда“ до Војводине, гдје су се и настанили.

Програм су употпунили и чланови завичајног удружења „Славонија у срцу“, који су у живописним славонским ношњама обојили свечану салу Дома војске. Посјетиоци су потом позвани да погледају изложбу „Страдање Срба у Хрватској у 20. вијеку“ аутора Милојка Будимира.

Организацију програма помогли су: Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије, Српско народно вијеће – Загреб, Градска општина Савски венац, Црвени крст Србије, Министарство одбране и Медија центар „Одбрана“. Удружење се посебно захваљује на промоцији догађаја: Медија центру „Одбрана“ и организацији младих „Систем вредности“, листу „Вечерње новости“ и завичајним удружењима. □

Бесједа проф. др Милана Гулића на програму „Незаборав за нестале“

ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ НА СУДБИНУ СРБА У КРАЈИНИ

Драги земљаци и земљакиње, даме и господо, као и увијек у оваквим приликама, када треба да говорим, осјећам двије различите емоције. С једне стране, увијек ми је част да вам се обратим, а с друге, осјећам жал због тога што ова наша окупљања обично немају никакву веселу црту, већ су обично тужне годишњице.

Ова 2015. година је некако препуна тих великих годишњица, важних по српски народ. Обиљежава се 200 година од Другог српског устанка, 180 година од првог устава који је донијела Србија. Обиљежава се 100 година од оног тешког и туробног слома Краљевине Србије и албанске голготе. Обиљежава се 70 година од краја Другог свјетског рата и ослобођења, а обиљежава се и 20 година од завршетка Рата у Босни и Херцеговини и Рата у Хрватској. Управо када је српски народ из Хрватске у питању, та двадесетогодишњица је била један крај, једна завршница туробног 20. вијека, који је за њих био препун прекретница и представљао једну цјеловиту, усудићу се да кажем, готово и завршну епизоду.

Двадесети вијек за Србе у Хрватској протекло је врло тешко, као уосталом за цијели српски народ, ма гдје он живео на Балканском полуострву. У Првом свјетском рату, Срби који су живјели у Хрватској, били су у оквирима Аустроугарске монархије, суочили су се с репресијом, глађу, прогонима, ратовали на двије стране. У Другом свјетском рату, нашли су се у оквирима Независне Државе

АКТИВНОСТИ

Хрватске, били масовно убијани, протјеривани. Крајем осамдесетих година, Срби у Хрватској испољавају национална осјећања, обнављају се стара културна друштва и, као и остали народи на простору социјалистичке Југославије, схватају да је дошао тренутак да се изборе за нека права која им можда раније нису била додијелена. Срби су пошли путем аутономије, најприје кроз Заједницу опћина сјеверне Далмације и Лике, кроз Српско национално вијеће, кроз три српске аутономне области: Крајину, западну Славонију и Славонију, Барању и западни Срем, да би коначно дошли до Републике Српске Крајине. И управо ове године ми обиљежавамо 20 година од тог српског покушаја да створи своју аутономију, или чак у једном тренутку, државу у тада већ међународно признатој Републици Хрватској. Акција „Олуја“ из 1995. године, срушила је сан Срба у Хрватској да сами одлучују о својој судбини, али и много више од тога. Она је скоро у потпуности сатрла Србе у Хрватској. Шта је то срушила „Олуја“?

„Олуја“ је у четири дана разрушила све темеље Републике Српске Крајине. Државе коју није признавао нико, која, чини се у том тренутку, није имала ничију подршку. До „Олује“ је дошло у оном тренутку када је, вјероватно, Хрватска, била на врхунцу, а Крајина од свог почетка вјероватно стајала најслабије. Не само да није имала подршку међународне заједнице, на то су се ваљда Срби навикли од почетка деведесетих година већ, чини се, да није имала ни пуну подршку Београда. О томе дали је њено руководство било достојно историјског тренутка у којем се налазило, још ће се причати и писати. Ипак, не можемо спорити чињеницу да је она постојала, да је имала свог предсједника, владу, скупштину, народ који је признавао њену власт, војску, полицију, територију.

Сада је септембар, поприлично врео, чини нам се. Прије 20 година, у септембру, горјеле су куће дилем Крајине. Оно мало преосталих Срба покушавало је да

спасе живу главу. Тешко нам је да 20 година након тога и помислимо како је изгледао септембар у Крајини 1995. Мало је људи који о томе могу свједочити. Ипак, чини се да је „Олуја“ учинила и много више од онога што нам основна статистика може рећи. Од броја убијених до броја несталих, попаљених кућа, људи који су и данас по хрватским затворима, отетих станова, чини се да су Срби изгубили и нешто што се бројевима не може изразити. Нестала је једна аутентична култура у оквиру српског народа. Оно мало Срба који је његују, како на простору који је некада чинио Крајину тако и у прогонству, само је реликт. Једна аутентична култура која је свакако чинила богатство српског народа у цјелини, богатство његове културе, чини нам се као да је у потпуности нестала. Часни су покушаји да се тако нешто барем у траговима данас сачува. Управо због тога, отвара нам се питање: гдје смо ми то данас? Гдје су Срби из Хрватске? Готово свугдје, осим у Хрватској. Ако само погледамо попис из 1991. године, онај посљедњи који је извршила социјалистичка Југославија, Срба у Хрватској је било више од 580.000. Ако том броју додамо још и знатан дио оних који су се још 1991. године изјаснили као Југословени, а било их је око 106.000, видимо да је Срба у Хрватској било сасвим сигурно више од 600.000. За земљу од тек нешто више од 4.000.000, то је приличан број.

Шта данас имамо? Данас у Хрватској имамо мање од 200.000

Срба. Барем 180.000, како се то по посљедњем попису који је Република Хрватска спровела 2011. године, чини. Већина Срба која овај број данас представља остала је у источном дијелу Републике Српске Крајине: Славонско-барањској области, нешто Срба по градовима и јако мали број повратника. Управо, чини се да је све оно што се догодило августа 1995. године и имало тај циљ. Требало је број тих људи свести на што мањи. Само по подацима којима располаже „Веритас“, више од 7.200 људи је настрадало, само у „Олуји“ више од 1800. Око хиљаду људи је пронађено и сахрањено, око 800 људи из „Олује“ води се као нестало. Иако се многим од нас чини да је рат завршен, барем формално, за људе који и данас траже своје најмилије, своје најближе, то сасвим сигурно није тако. Опет ћу бити личан па и себе сврстати у ту скупину јер су у документацији Удружења породица несталих „Суза“ подаци о мојим блиским сродницима.

Шта је преостало Србима који су некада живјели у Хрватској или онима који данас живе или покушавају да живе у Хрватској? Да барем у траговима покушају сачувати ону аутентичну културу, за којом готово да не прође дан а да ја, а можда и многи од вас, не зажалимо. Остало је да барем и кроз оваква окупљања, ма колико она имала тужни повод, запамтимо ко смо, шта смо, одакле смо и шта смо у посљедње вријеме преживјели. Хвала вам најљепше. □

J. Марућ

Једнодневни излет за чланове породица несталих

ОБРАЗОВАЊЕ И ОПУШТАЊЕ НА КОСМАЈУ И АВАЛИ

Сунчан суботњи дан био је као створен за образовни излет на Космај и Авалу који је за чланове породица организовало удружење „Суза“. Зелени предјели наомак градске вреве подразумевају уживање у природи, али и могућност да се више сазна о славној прошлости и борбеном духу овог дијела Шумадије.

Прво одредиште за излетнике био је споменик „Космајска искра“, подигнут у славу бораца Космајско-посавског партизанског одреда. Идеја аутора овог споменика била је да повеже искру устаника запаљену у непосредној близини давне 1804. године и формирања поменутог одреда у Другом свјетском рату. Прије неколико година, овај споменик је приказан на изложби једног белгијског фотографа у Њујорку као један од најљепших споменика који се тичу Другог свјетског рата.

Чланови породица су, након краћег задржавања код „Искре“, наставили пут према оближњем манастиру „Тресије“, који је прије шест година прославио седам вијекова постојања. За то вријеме, ова задужбина краља Драгутина више пута је рушена и обновљана. Њена посљедња обнова и даље траје.

Након паљења свијећа, обиласка и одмора у хладу манастирског дрвећа, пут је настављен до сопотског насеља Бабе, гдје су у мирној околини чланови породи-

ца провели пријатна два сата у шетњи и одмору.

Посљедње одредиште нашег излета била је најнижа шумадијска планина, Авала. На самом врху налази се монументални маузолеј „Незваном јунаку“ Ивана Мештровића из 1938. године. Овај споменик подигнут је на иницијативу краља Александра, који није дочекао његово откривање. Због рушења остатака средњовековног града Жрнова, својевремено је било много протеста од стране мјештана и Београђана, али ништа није могло одвратити краља од одлуке да баш на том мјесту подигне маузолеј. Тијело непознатог српског војника из Првог свјетског рата, које је у близини пронађено, било је повод да се свим незнатим јунацима посвети овај репрезентативни споменик. Осим туриста и излетника који га редовно обилазе, овдје сваке године полажу цвијеће домаће и стране делегације. Уз панорамско разгледање споменика совјетским ветеранима – ослободиоцима Београда, и обновљеног Авалског торња, у добром расположењу завршен је овогодишњи излет за чланове породица несталих и погинулих.

Излет је у потпуности реализован средствима Комисије владе Србије за нестала лица и Српског народног вијећа из Загреб, у склопу пројекта психосоцијалне помоћи породицама. □

J. Марућ

Мир живима – пошта убијенима

Мир наступа када се казни оне који су починили злочине, а жртвама ода пошта од стране државе и њених представника. Но, ми још увијек нисмо чули ријечи које исказују жаљење због готово 700 убијених с подручја Книна, Бенковца, Грачаца, Коренице и Лапца, истакнуо је Милорад Пуповац поводом комеморативних скупова који су данас одржани у Вариводама и Гошићу

У знак сјећања на српске цивиле с подручја Шибенско-книнске жупаније, који су убијени након акције Олуја, у организацији Српског народног вијећа и Опћине Кистање данас су у Вариводама и Гошићу одржани комеморативни скупови.

Након парастоса и полагања вијенаца, чему су уз породице жртва, представнике локалних власти и Амбасаде Републике Србије у Хрватској присуствовали Домагој Јуричић, Вито Туршић и Мате Радељић, изасланици предсједнице Колинде Грабар-Китаровић, те Миодраг Линта, Небојша Берић и Милан Ђурица, посланици Скупштине Републике Србије, окупљанима у Вариводама се обратио Драган Пјевач, предсједник Координације српских удружења несталих и погинулих лица с простора бивше Југославије.

– Злочини који су се догодили овдје почињени су након ратних дјеловања, а потом је учињено све да се починиоци никада не пронађу. Нажалост, 20 година након рата жртве се и даље дијеле на оне вриједне, мање вриједне и безвриједне – казао је Пјевач, који је поздравио изасланике хрватске предсједнице и изразио наду да је њихово присуство на овог-

АКТУЕЛНОСТИ

дишњој комеморацији пут ка другачијем приступу жртвама рата.

– У Хрватској још увијек постоји недвосмислено мишљење тко је био агресор, а тко жртва. Рођен сам у Читлуку, односно Медачком џепу, гдје је убијено 36 цивила, од чега 17 жена, а међу њима је била и моја мајка. Осамнаест дана након убојства мој брат је пронашао њено простријељено тијело разбијене главе и с откинута три прста. Из свог искуства могу рећи да правда за српске жртве још увијек не станује у Хрватској. Ми, породице убијених покренуле смо прије много година поступке за надокнаду штете, за што нам је на крају испостављен велики рачун, односно трошак парничног поступка – казао је Пјевач и додао да нитко нема право на мржњу и освету у име жртава.

– Спирала зла мора да се застави. На реду је опрост. Особно никад не бих био у кожи злочинца, увијек бих радије одабрао кожу жртве. С овога мјеста, у име свих српских жртава, упућујем изразе суосјећања осталим жртвама које су страдале у Хрватској. Исто тако се надам да ће ускоро доћи дан када ће Хрватска суосјећати са жртвама Варивода и других мјеста – закључио је Пјевач.

Окупљанима се обратио и Милорад Пуловац, предсједник Српског народног вијећа.

– Прошло је 20 година откако су у Вариводама на данашњи дан убијени они који су живјели у вјери да никоме нису починили ништа нажао, а поготово да никад ни на кога из вјерске или етничке мржње нису подигли руку. Остали су вјерујући да могу живјети у миру, да могу живјети на својему, у својој земљи као што су живјели свој цијели вијек и као што су њихови преци стољећима живјели у овом и у околним мјестима. Они који су имали обавезу да им заштите животе, осигурају мир у њиховим домовима и селима то нису урадили. Мјештани Варивода, као ни мјештани других села с книнског подручја, нису имали право на мир и живот. Као што њима није осигурано право на живот, тако до данашњег дана за велику већину почи-

нитеља злочина није осигурана адекватна казна. Нетко очито сматра да је било у реду што су ти злочини почињени те да није у реду да они као љага падну на лице државе. Ако држава сматра да ће своје лице обранити тако што ће кажњавати оне који су починили злочин према припадницима хрватског народа, а из редова су српског народа, а неће кажњавати оне који су починили злочин према припадницима српског народа из редова хрватског народа у име државе, носећи њене ознаке и оружје које је та иста држава осигурала, како се онда може осигурати правда и успоставити равноправност и помирење међу људима – упитао је Пуловац те подсјетио да је држава различитим поступцима избјеглима онемогућавала повратак на ово подручје.

– Ништа од тога не смије бити разлог за ружну ријеч и мржњу у срцима јер смо искусили како је то када безумници из редова српског народа то искористе да би се чинили злочини над нашим сусједима Хрватима, а тих је злочина, као што знамо, било у пљачки, убојствима и прогонству. Ако то допустимо, онда нисмо достојни оваквог окупљања. Ако се томе отхрвамо, онда ћемо бити достојни жртва и с правом ћемо моћи рећи да смо ми ти који не ширимо мржњу те истински поштујемо другог човјека – истакнуо је предсједник СНВ-а.

Подсјетимо, готово два мјесеца након Олује, 28. септембра 1995, убијено је девет мјештана Варивода. Убијени су хицима из непосредне близине на својим кућним праговима. У селу се нису одвијале никакве војне активности нити је у њему пронађено оружје.

Мјесец дана раније, односно, 27. августа 1995, у сусједном Гошићу убијено је осам старијих особа. Сви убијени су били цивили, а у селу ни раније нити у вријеме убојстава није било никаквих ратних активности.

– Мјештани Гошића убијени су зато што су хтјели умријети у својим кућама. И умрли су. То им право нитко није одузео. Ни избјеглиштво, ни војска нити било тко трећи, али одузели су им право да по-

живе, да на миру издахну, можда за годину дана, можда за двије јер је сватко од њих био у таквој доби да им није остало много од живота. Али што је њима мање остало од живота, то је више остало на душама оних који су одлучили да им те посљедње дане и године одузму, оних који нису скинули униформе и одложили оружје након завршетка рата и који су наставили ратовати убијајући, палећи и пустошећи. С обзиром на то како се држава односи према овој злочину и на то како се власти односе према убојству ових цивила, очито је да до данашњег дана нетко на другачији начин води рат доказујући да је било могуће убијати недужне, старе и немоћне људе – казао је Пуловац на комеморацији у Гошићу.

– Окупили смо се да опоменемо све оне којима је опомена потребна и да кажемо да прави мир наступа онда када се по улицама престане ходати и слати политичке поруке у униформама. Мир наступа када се казни оне који су починили злочине, а жртвама ода пошта од стране државе и њених представника и када се на овом мјесту каже: осуђујемо и судит ћемо. Но, ми још увијек нисмо чули ријечи које исказују жаљење због готово 700 убијених с подручја Книна, Бенковца, Грачаца, Коренице и Лапца. Нисмо чули ни једну ријеч жаљења због тога што је око 50 посто стамбених објеката уништено у првих неколико мјесеци рата, потом и све до 1997. године, чему сам особно свједочио. Требамо чути и осуду оних који су сматрали да је нормално да се људи не могу враћати у ова села и то зато да бисмо могли створити претпоставке да за надалежће генерације и међусобне односе између Хрватске и Србије не остане сјеме мржње које се свако мало може пробудити и израсти у поруке мржње и спремност на насиље. Све док се буде водила кампања да су ови злочини били инциденти, а не системски приступ онима који су остали и порука онима који су се требали вратити, све дотле ће бити потребно да упозоравамо на ове чињенице – закључио је Пуловац. □

„Новости“ — Загреб

Обиљежене 22 године од крвавог септембра у Лици

ПАРАСТОС ЖРТВАМА „МЕДАЧКОГ ЦЕПА”

Поводом 22 године од злочина који је у српским селима Дивосело, Читлук Почитељ и Орнице починила хрватска војска служен је парастос за жртве

Тог 9. септембра 1993. године десило се један од најгорих ратних злочина у иначе тешком и крвавом рату. Убијено је 88 људи, од тога 36 цивила, 17 жена и 26 особа старијих од 60 година. Сва села су потпуно уништена. Поред тога, тежина овог злочина се огледа и у самом начину страдања: жртвама су одсијецане главе, набијане су на колац, вучене су колима по земљи. Иживљавање које није оставило мјеста за преживјеле ни рањене трајало је све до 17. септембра када су канадски војници из састава Унпрофора реаговали, а након чега се хрватска војска повукла из опустошених села Медачког џепа. Када је 19. септембра обишао то подручје, командант Унпрофора, француски генерал Кот је изјавио: “Нисам нашао знакове живота, ни људи, ни животиња, у неколико села кроз која смо данас прошли. Разарање је потпуно, систематско и намјерно”.

По командној одговорности, Хашко тужилаштво је подигло оптужнице против начелника Генералштаба генерала Јанка Бобетка, команданта војног подручја Госпић генерала Рахима Адемија и команданта Девете гардијске бригаде генерала Мирка Норца. Поступак је 2005. године просљеђен хрватском правосудју. Бобетко је у међувремену умро без уручене оптужнице. Хрватско тужилаштво је теретило Адемија и Норца за убиство 28 цивила и 5 војника, за уништавање 300 кућа и других објеката, као и комплетно убијање стоке и тровање бунара. На суђењу су изнијети стравични детаљи злочина у Медачком џепу. Упркос томе, Адеми је ослобођен свих оптужби, док је Норац оптужен за неспречавање, подржавање и охрабривање на убиство четири цивила, мучења и убиства заробљеника и пљачкање имовине. Осуђен је на казну од седам година затвора, која је касније смањена на 6 година. Канадски медији, који су због повезаности канадских војника с догађајем, помно пратили суђења, навели су да је казну избегао тада актуелни премијер Косова Агим Чеку, који је ратовао на хрватској страни.

Након парастоса у београдској Цркви Светог Марка, представници Удружења „Суза“ и других организација положили су вијенце и цвијеће на споменик свим српским жртвама у ратовима 1991–2000. године у Ташмајданском парку.□

Ј. Марућ

СЛУЖЕН ПАРАСТОС СРБИМА УБИЈЕНИМ У ГОСПИЋУ 1991.

Удружење Госпићана „Никола Тесла“ из Београда, којем је на челу Милан Судар, дало је да се служи парастос Србима убијеним у Госпићу 1991. године 18. октобра 2015. у 14 часова у Цркви Светог Великомученика Георгија на Новом Београду.

Овом приликом окупио се велики број сународника, пријатеља и родбине Госпићана страдалих октобра 1991. године, и то само због тога што су били Срби, да им заједнички одају помен, помоле се за њих и да покажу да се овакав злочин учињен од стране хрватских паравојних снага не смије заборавити.

Парастосу су присуствовали и предсједник Информационо-документационог центра “Веритас” Саво Штрбац, предсједник Координације српских удружења породица несталих с подручја бивше Југославије Драган Пјевач, замјеник предсједника Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта и представници портала са својим уочљивим транспарентима и натписима на мајицама „Да се не заборави“.

Прије самог парастоса, присутнима се испред цркве обратио Милан Судар захваливши се свима што су дошли и подржали ову иницијативу Удружења „Никола Тесла“ и нагласивши значај овог окупљања. Такође, присутнима се обратио замјеник предсједника Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта и поручио да се злочин над нашим сународницима не смије заборавити, да морамо његовати културу сјећања и у што већем броју долазити на парастосе.

Парастос су служили отац Драган и отац Славко. Прочитана су имена побијених Госпићана, а након службе присутни су могли да се послуже житом и вином за покој душа настрадалих.□

Б. Ђорђевић – Удружење Госпићана „Никола Тесла“ – Београд

Ивана Анић-Ћурко:

МНОГИ СЕ ОПРЕДЕЉУЈУ ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ У СРБИЈИ

Немогућност уласка у посјед заузете имовине и негирање постојања станарских права од стране хрватске државе опструирали су повратак Срба у Хрватску у већој мјери

Неколико догађаја посљедњих тједана потврђује напредак у остваривању Регионалног програма стамбеног збрињавања у Хрватској: од почетка изградње дома за старе и немоћне у Глини, преко подјеле кључева довршених станова у Кореници, до скорашњег започињања подизања стамбених зграда у Книну и Бенковцу. Занимало нас је како се исти пројект одвија у Србији, која треба збринути највећи број бивших избјеглица, оних које су се одлучиле за интеграцију у тој земљи, о чему смо разговарали с Иваном Анић-Ћурко, руководитељицом групе за повратак, сурадњу с међународним организацијама и односе с јавношћу српскога Комесаријата за избјеглице и миграције.

Пет потпројеката

Колико је тренутачно у Србији особа избјеглих из Хрватске?

По подацима Комесаријата, у јуну ове године у Србији је било 35.295 избјеглих лица, од чега оних из Хрватске око 20.000. Процењујемо да се током протеклих година у вашу земљу вратило око 69.500 лица. Иначе, на првом попису након ратних дејстава, оном из 1996, у Србији је било 537.937 избјеглица и 79.791 ратом угрожено лице. Избјеглице на пописима спровођенима у сарадњи с UNHCR-ом прошлих су година увек у проценту испод десет одсто оптирале за повратак као трајно решење, не зато што се нису хтели вратити, него зато што је обнова у суштини текла споро, па још увек више од 2.000 породица чека решавање захтева у другом степену. Немогућност уласка у посед заузете имовине и негирање постојања станарских права од стране хрватске државе опструирали су повратак у већој мери. Стамбено збрињавање и откуп станова иду споро, а ту су и други проблеми који прече одржив повратак Срба у Хрватску: исплата доспелих а неисплаћених пензија, поврат пољопривредног земљишта, динарске и девизне штедње... Због свега тога највећи број избјеглица се опредељује за интеграцију у Србији. Ипак, Комесаријат и даље донира хуманитарну помоћ повратницима и повратничким задругама. Тих акције је било пре, током ове године, а планиране су и убудуће.

Колико је током досадашњег спровођења Регионалног програма стамбеног збрињавања осигурано страних средстава, донација појединих држава и оних преко Европске централне банке, а колико се за њега издваја из буџета Републике Србије? Колика су уопће издвајања државе за остале програме помоћи избјеглима и расељенима?

Кроз пет одобрених потпројеката Регионалног програма, вредних око 88.000.000 евра, биће стамбено збринута више од 4.000 породица, и то кроз доделу монтажних кућа за лица која у власништву имају плацеве, доделу пакета грађевинског материјала за завршетак започете изградње или адаптацију неусловних објеката у власништву, куповину сеоских домаћинстава с окућницом те изградњу станова за социјално становање у заштићеним условима и станова који се дају у закуп с могућношћу откупа. Четири потпројекта су у фази реализације, а пети, најскупљи – око 40.000.000 – потписан је пре неколико дана. Потписивање споразума с 29 општина у целој Србији биће обављено до краја септембра. Из буџета Републике Србије осигурано је од 2008. преко три милијарде динара за око 8.500 трајних решења, а више од 7.000 породица подржано је у економском оснаживању.

Предност најугроженијима

Можете ли детаљније појаснити што је већ учињено?

У другом и четвртм потпројекту станови се граде у више од 30 општина које су дале плацеве и инфраструктуру, и то је допринос Србије пројекту. Избор корисника је завршен, а пројектовање је у току, па изградња почиње почетком следеће године. Грађевинске пакете већ делимо, а шта се тиче доделе монтажних кућа, комисија већ ради и одређује кориснике: у процедури су сви који су имали уредне дозволе и плацеве. Ниједан потпројекат није завршен, сви иду упоредо један с другим. Станови се граде у Бајиној Башти, Пожеги, Суботици, Шиду, Руми... Сада имамо пројекат за 235 станова у Београду, потписан уговор за око 300 станова у Новом Саду и исто толико у Београду, тако да се гради и у малим и у ве-

АКТУЕЛНОСТИ

ликим срединама, у којима и јесте највећи проблем с избеглицама. Наравно, током вишегодишњег спровођења програма бројеви се мењају, а предност увек имају најугроженије породице. Стално снимамо стање на терену јер се константно дешавају демографске промене – деца се рађају, људи умиру. Свако има право да конкурише, а комисије су ту да одаберу најугроженије.

Каква је сарадња с осталим партнерима Регионалног програма, од UNHCR-а и донатора до надлежних у другим државама, Хрватској, БиХ и Црној Гори?

Сарадња с партнерским државама, UNHCR-ом, ОЕБС-ом, СЕВ-ом и другим донаторима је врло добра: то је заједнички пројекат и сарадња свих актера је предуслов за његово успешно спровођење и обезбеђивање стамбених решења за најугроженије.

Уз остало, координаторица сте Комесаријата за подручје јужне Бачке. Каква су ваша искуства с избјеглим и расељеним особама у том дијелу Србије? Колико су војвођанске средине у којима већину становништва чине националне мањине пријемчливе за избјеглице с простора бивше Југославије?

На подручје споменутог округа дошло је око 74.000 избеглица из БиХ и Хрватске те око 5.000 интерно расељених лица с Косова и Метохије. Светао пример у том округу је општина Темерин, у којој мађарска национална мањина има знатно учешће у становништву и која се од почетка активно укључила у спровођење Регионалног програма, збринувши велик број лица. Већ 2000. године та је општина одредила плацеве за изградњу стамбених зграда и пројекте самоградње, а и данас активно учествује и у програму и у свим сличним пројектима из буџетских средстава. Дobar пример је општина Бачки Петровац (са словачком већином), у којој већ дуго живи изванредан број избеглих: добро су се уклопили па се за њих гради зграда с осам станова. Општине су свесне да су избеглице које су узеле документа Србије одлучиле да остану и живе у њој и аплицирају за пројекте којима се стамбено збрињавају њени становници. Коначно, ти људи живе у Србији више од две деценије, и ту нема никаквих проблема.

Пред новим искушењима

Какви су задаци пред Комесаријатом у вријеме масовног избјегличког вала из Азије и Африке: колико је таквих избјеглица већ у Србији и у којој сте мјери укључени у њихово збрињавање?

Комесаријат је пред новим искушењима, али ту треба имати на уму наше искуство стечено приликом збрињавања избеглих из БиХ и Хрватске током деведесетих. У сарадњи с другим државним органима, помажемо тражиоцима азила, пружамо им ургентну помоћ, а све оне који уђу у азилну процедуру збрињавамо у неком од пет смештајних центара. Иначе, од почетка године па до 31. августа азилну намеру изразило је око 105.000 људи. □

„Новости” — Загреб

ИНТЕРВЈУ

Драгана Ђукић, предсједница „Сузе“

МНОГИ РОДИТЕЉИ НИСУ ДОЧЕКАЛИ ДА САХРАНЕ УБИЈЕНУ ДЈЕЦУ

– Велики број породица несталих и погинулих и даље не зна гдје су им најмилији, њихова гробна мјеста се измјештају, а Хрватска 20 година одуговлачи с екхумирањем регистрованих гробница – изјавила је за Срну предсједница Удружења породица несталих и погинулих лица “Суза” Драгана Ђукић.

– Српске породице чији су најмилији нестали или убијени у Хрватској труде се да прећуте и не примијете прославу прогона Срба у „Олуји“, коју сваке године организује Загреб јер је то за њих наношење соли на рану увијек изнова“ – рекла је Ђукићева.

Она је истакла да су многе мајке и очеви умрли а нису дочекали да сахране своју убијену дјецу.

– Више просто не знамо шта да кажемо некој породици, како да је утјешимо што и после 20 година нема ниједну поуздану информацију о судбини својих најмилијих – рекла је Ђукићева.

Она је истакла да су породице несталих и погинулих срећне због одлуке Владе Србије да ове године званичном државном церемонијом обиљежи прогон и страшно страдање српског народа.

– Можда је то требало урадити и раније, али боље икад него никад. Нама породицама то даје подстицај да истрајемо. Емотивно смо сви узбуђени и много нам значи да држава коначно стоји иза нас – рекла је Ђукићева.

Удружење породица несталих и погинулих лица „Суза“ сваке године организује парастосе у Цркви Светог Марка на Ташмајдану у Београду поводом масовних страдања Срба у Хрватској.

Парастос Србима страдалим у „Олуји“ ове године биће организован 5. августа у 11 часова, а према најави из Српске православне цркве, служиће га његова светост патријарх српски Иринеј.

Акција Хрватске војске и полиције под називом „Олуја“ почела је 4. августа 1995. године, током ње је убијено и нестало 2.000 Срба, док је 250.000 протјерано са својих огњишта.

Акција „Олуја“ представља највеће етничко чишћење после Другог свјетског рата јер никада у историји Европе за тако кратко вријеме, од 4. до 7. августа 1995. године, није протјеран тако велики број људи. □

„СРНА” — Бањалука

СМРТ НА КУЋНОМ ПРАГУ

Злочини над Србима у „Олуји“ и након те војне операције: За разлику од злочина у сектору „Југ“ који су бар претресени пред Хашким судом, за злочине на подручју бившег УН-овог сектора „СЈЕВЕР“, то јест, с Баније и Кордуна, још нитко није процесуиран

– Моја мати убијена је 5. августа око 13 сати. Ја сам био 100 метара од ње, сакривен иза врбе. Видио сам 14 војника ХВ-а. Чуо сам два пуцња. Видио сам да морам ићи. Матер је остала лежати мртва. Имала је 82 године. Убили су је и још су јој одсјекли руку. Двадесет и пет дана на том мјесту лежала је мртва, онда су дошли с врећама и покопали је у книнско гробље под ознаком Н. Н. Шта је од ње остало, од силних врућина, паса и свиња који су луцали околи, не знам – свједочи је Новостима Т. О. о смрти своје мајке Јелене Опачић из Голубића крај Книна, гдје је Хрватска војска убила свих петнаест мјештана који се нису хтјели упутити у избјегличку колону, док је шеснаести становник починио самоубијство. Ево како је ХХО описао судбину неких од њих у једином доступном извјештају о убојствима и страдању крајишких Срба у Олуји који је у Хрватској изашао током протекле двије деценије.

„Никола Панић (1935), непокретан, убијен је 6. августа у Голубићу. Његова глава је нађена 50-ак метара од мјеста гдје је убијен. Наводно су војници играли фудбал с његовом главом. Тијело Марије Бањанин, 89-годишње старице из Грачаца, нађено је обезглављено. Глава је нађена без очију. НН (ж), стара око 74 године, нађена је завезана у рибарску мрежу. Око врата јој је била натакнута аутомобилска гума, која је изгледала запаљена. У близини Голубића УН је регистрирао мртве мушкарца и жену. Мушкарчеве уши и нос били су одсјечени“, описи су из книнског села Голубића, само неколико километара удаљеног од Книна.

Хрватском правосуђу 914 ексхумираних лешева не представља довољан разлог за покретање судских процеса.

Поред јавности најпознатијих убојстава, оних у Вариводама и Гошићу, масовна убојства, према споменутом извјештају ХХО-а из 2001. године, почињена су и у другим книнским селима: Стрмици (15), Отону (8), Врбнику (9), Жагровићу (16), Ивошевцима (14 убијених и 10 несталих), Мокром Пољу (6). Једно од најпотреснијих, а јавности непознатих свједочења о хладнокрвности убојица јесте и групно смакнуће 6. августа у далматинском мјесту Уздољу. То је свједочење заштићеног свједока П-067. Седмеро беспомоћних, безбедних и времешних стараца сједило је једно до другог, чврсто стиснуто у групу, испод плота, на Прогону, како их не би видјела Хрватска војска из правца тадашње творнице Книн-гипс. Тада је један од хрватских војника казао: „Хајде да их докрајчимо, охладит ће нам се јањетина. Вруће ми је, немам шта да чекам“. Скинуо је пушку с рамена и испалио рафал у правцу стараца. Убојица је затим трком отишао у правцу творнице и изгубио се међу војском а да није бацно ни поглед на учињено злодјело. На земљи је остало лежати седмеро убијених српских стараца, који су побједоносно Хрватску војску дочекали на свом кућном прагу. Неколико дана послвије, мјесто стријељања било је очишћено, без трагова крви, остао је само пар ципела.

Исти начин дјеловања Хрватска војска примијенила је и на подручје Лике. Масовна убојства цивила у планинском селу Комић

крај Коренице никада нису нашла мјесто ни у једној међународној ни домаћој оптужници. По ХХО-у, у Комићу је 12. августа брутално убијено деветеро стараца. Тијела убијене Саве, старе 93 године, и њеног сина Петра Лаврнића, старог око 60 година, активисти ХХО-а пронашли су тек марта 1996., прекривена снијегом на дворишном путу. Хуманије се није поступало ни по селима Кордуна и Баније, гдје је, по извјештају ХХО-а, убијено готово 80 посто особа које су одлучиле дочекаати ХВ на свом кућном прагу. Највише убијених или несталих било је у Двору (50), Глини (46), Вргинмошту (44), Војнићу (29) и Слуњу (25), а слиједе Карловац (24), Петриња (18), Дуга Реса (13), Хрватска Костајница (8), Плашки (5) и Суња (5). За разлику од ратних злочина у сектору „Југ“ који су бар претресени пред Хашким судом, за злочине на подручју бившег УН-овог сектора „СЈевер“, односно с простора Баније и Кордуна, још нитко није процесуиран. Осим по селима, становништво Баније и Кордуна, које је касније, тек 6. августа, почело напуштати своје домове, великим дијелом је страдало у избјегличкој колони на потезу од Глине до Двора, која је све до 9. августа била изложена авионској и артиљеријској ватри, као и нападима припадника Хрватске војске и Петог корпуса Армије БиХ. „Видио сам само мртве, живих више није било. Били су убијени из пушчаног оружја и сви пошприцани неком црном текућином тако да им нисам могао разазнати лица. Сви су били цивили. Пребројао сам 13 мртвих тијела. Неки од њих су били у сједећем положају, у каналу крај цесте, један је био наслонен уз дрво“, показивао је екипи Новости С. О., мјештанин Брубња, гдје је услед авионског напада изгорио и аутобус с избјеглицама из Слуња.

У Двору, на својој посљедњој станици избјегличког пакла, колона је нападнута у вечерњим сатима 7. августа, те у раним поподневним сатима 8. августа. Екипи Новости о убојству свог 62-годи-

шњег супруга Милоша Батала свједочила је Ј. Б. „Било је поподне и велика врућина. Колона се споро кретала. Како смо прилазили Двору, мој је Милош говорио да нам треба још само 15 минута до моста спаса на ријеци Уни. У Двору смо заустављени. Хрватска војска извела нас је из колоне рекавши да ће се пуцати и да се макнемо у једну од кућа. Чувала су нас двојица маскираних с наоружањем. Само су им се очи видјеле. Један од њих био је јако нервозан, стално је нешто мрмљао и гунђао. Непрестано је пуцао кроз прозор куће, нама по више глава. Стакло је прштало по нама. Мој је Милош кренуо до наше 'пеглице' обући кошуљу, били су већ касни поподневни сати и захладњело је. Одједном, ничим неизазван, онај нервозни маскирани војник испалио је рафал у њега. Није га хтио заплашити, право му је у срце пуцао. Све смо видјели. Једна ме жена зауставила да не устанем, могли су и мене убити колико сам била избеумљена. Одмах је дошао камион с хрватским војницима. Утрпали су нас на брзину у тај камион. Милош је остао лежати крај цесте као пас. Нитко ништа није подузео“, говорила је Ј. Б. Точан број страдалих у избјегличкој колони од Глине до Двора тешко је утврдити јер је тај дио цесте био је затворен сљедећих десет дана, а касније су се могли видјети само растурени аутомобили, трактори, гомиле крвавог веша, разбијени телевизори, мртве животиње...

Тачан број страдалих у избјегличкој колони од Глине до Двора тешко је утврдити, јер тај дио цесте био је затворен десет дана након завршетка „Олује“

О стотинама страдалих у бившем УН-овом сектору „Сјевер“, куда се кретала ова избјегличка колоне, говори и Извјештај Хрватског хелсиншког одбора из 2001. године који биљежи број од 267 жртава. По Веритасовим подацима, на том дијелу избјегличке колоне смртно је страдало близу 400 крајишких избјеглица, док је у комплетном бившем сектору „Сјевер“ погинула 731 особа српске националности, од чега 441 цивил, а међу њима 403 жене. Вишегодишњу јавну шутњу о злочинима у Двору прекинуло је свједочење данског војника Јана Вела Дорфа дато данској телевизији о бруталном смакњују деветеро хендикепираних српских цивила 8. августа у основној школи, само неколико метара од 200 данских војника који су под пуном ратном спремом били стационарани на школском игралишту. Мигови Хрватске војске бомбардирани су избјегличку колону с Кордуна и Баније у мјесту Сводна, на релацији Нови Град – Приједор у Босни и Херцеговини, а ударили су и на далматинску и личку избјегличку колону, већ дубоко на територији сусједне државе, на Петровачкој цести, у мјесту Бравско, гдје је погинуло деветеро цивила, од чега петеро дјеце. „Наишао је авион, прелетио преко народа,

вратио се и почео одмах да туче. Трајало је минут-два. Прашине је било свуда. Када сам се дигла, видјела сам мртве, рањене, ватру. Први велики, теретни камион, под церадом био је пун народа, а у кабини, отац, мајка и дијете. Том човјеку је одма' одрезало главу, а дјетету је као моторном жагом расјекло главу и мозак испо'. Изнијели смо их ван и спустили у канал, преко пута. Још су били онако врући. Њихови из породице падају по њима, плачу, не мош' слушати. Даље, прво, друго ауто, чини ми се плаве боје, колико сам могла видјети од ватре, горе силна дјеца унутра. Оне очи запрепаштене дјеце у пламену, никад нећу заборавити. Дјеца пиште ко птићи мали, само зијевају и падају у ватру. За неколико тренутка више се нису чули. Мајка од дјеце туче се о прса. У једном од камиона биле су паштете. Од ватре пуцају као пиштољи. Људи траже једни друге. Сви крвави, гелера посвуда. Онај рањен у руку, онај у главу, други у ногу. Јаук на све стране. Ја сва крвава од народа“, испричала је за Новости мјештанка Бравског Д. П. своју причу.

Ни двадесет година послје „Олује“ у Хрватској не постоји точан податак колико је Срба страдало 1995. године. По детаљнијим подацима Информативно-документационог центра „Веритас“, у „Олуји“ и послје ње погинуле су и нестале 1.853 особе српске националности, од чега 64 посто цивила, од којих је половина била старија од 60 година. Црној статистици треба придодати да је међу жртвама 29 посто жена, од којих су двије трећине биле старије од 60 година, али и деветеро дјеце до 14 година старости. Хрватска званично признаје 960 жртава из „Бљеска“ и „Олује“, али тај број нитко од хрватских дужносника јавно не спомиње. Тако је бивши хрватски предсједник Иво Јосиповић у својој изјави датој српској телевизији Б-92 крајем 2012. умањив број цивилних жртава, сводећи их на „негдје између 200 и 300“. Међутим, да се мало озбиљније позабавио „Олу-

ЗЛОЧИНИ

јом“, јасно би видио да само на основу ексхумираних гробница из „Олује“, број убијених Крајишника далеко премашује број који је поменуо. Само у организацији надлежних институција, у Републици Хрватској ексхумирано је 914 лешева, 867 из групних и 47 из појединачних гробница, од којих је 621 тијело идентифицирано и достојанствено покопано, док 294 тијела на загребачкој Шалати још чекају идентификацију. Све ексхумације биле су изведене за потребе доказног поступка Хашког трибунала. Слиједи потом вишегодишња пауза у поступцима ексхумација све до хрватске битке за улазак у ЕУ када се, 2007. године, Хрватска одважила отворити петрињску гробницу с укупно 160 тијела, од којих је до данас идентифицирано само њих 69, те друге, мање, гробнице.

Када се ексхумирају све познате гробнице, остаје питање гдје су сахрањена преостала тијела убијених и несталих с чијим бројем се стално политизира. Но, осим што хрватска страна опструира ексхумације и идентификације српских жртава, правосудним органима, односно државним одвјетништвима, број од 914 ексхумираних лешева не представља довољан разлог за покретање судских процеса како би обитељи сазнале истину о њиховом страдању. Рекло би се да вријеме ради за оне који су убијали, палили и уништавали јер ексхумирани посмртни остаци након дугог временског периода најчешће не нуде више информација осим имена и презимена жртве. Прецизан број жртава које су убијене од стране хрватских оружаних снага током и након операције „Олуја“ вјеројатно никада неће бити коначан. Исто као што и истина о посљедњим сатима живота оних који нису имали среће да преживе „Олују“ никад неће стићи до њихових најмилијих, нити ће функционирати као опомена да се зло таквих размјера никада више не понови. □

„Новости“ — Загреб

СУДБИНЕ

НАЈТУЖНИЈА ПРИЧА „ОЛУЈЕ“

ШТА СУ ВАМ ОВА ДЕЦА СКРИВИЛА

У најтежем злочину „Олује“, када су хрватски мигови бомбардовали колону српских избеглица, у два минута убијено је деветоро цивила, а међу њима четворо деце узраста од шест до 13 година.

Километарска колона људи, углавном старих, жена и деце, која је у страху од хрватске војске напустили своје домове у јужној Лици и северној Далмацији, гађана је 7. августа 1995. године на Петровачкој цести код места Бравско на територији Републике Српске. У налету хрватских „зрачних витезова“ погинули су Даринка Дрча (68) и њени унуци Јовица Дрча (6) и Мирјана Дубајић (21), брат и сестра Невенка (11) и Жарко Рајић (9), Крстан Вуковић (44) и његов син Дарко (13), Бранко Стје-

Крст на цести

На Петровачкој цести 2006. године од средстава које је прикупио документациони центар „Веритас“ постављен је дрвени крст висок четири метра, који је до данас неколико пута рушен. Четири године касније, око крста је постављена мермерна плоча с именима пострадалих, док је 2011. крст замењен металним. □

ља (72) и његов син Мирко (34).

Педесетак особа је рањено, највише деце, док су међу старијима многи остали доживотни инвалиди. □

ТРАГЕДИЈА ПОРОДИЦЕ ДРЧА

Ране Душана Дрче добијене у злочину који Срби из Хрватске сматрају најстрашнијим што их је задесило у „Олуји“ нису зацелиле ни после 20 година и никада неће ни моћи.

– Само су монструми могли да бомбардују колону прогнаних људи, жена, старица и деце. У рату је све могуће, гађати циљано неке објекте, борити се на ватреној линији, али не и засути бомбама невинне и већ прогнане људе. На годишњицу нас се сете медији, али још нисам чуо да се икада огласио наш тужилац – огорчено прича Дрча, који је изгубио сина Јовицу, мајку Даринку и сестру од тетке Мирјану, док је он сам због рана провео годину дана у болници.

Поред жутог камиона којим је Дрча покушао да се с породицом домогне Србије несрећна

Нико није одговарао

Због злочина на Петровачкој цести, Центар јавне безбједности Бањалука 2010. године поднео је Тужилаштву БиХ кривичну пријаву против помоћника команданта Главног штаба хрватске војске Имре Аготића, његовог заменика Јосипа Чулетиха, команданта у хрватском ратном ваздухопловству Данијела Боровића и двојице пилота И. С. и И. И. Аготић је умро у Загребу од срца пре три године, против осталих до данас није подигнута оптужница. □

девојка нађена је обезглављена, док је малишану изгорело цело лице. □

КРСТАН СЕ ВРАТИО И ПОГИНУО

У белом шлеперу „Лика транс“ изгорели су у потпуности Крстан Вуковић, његов син Дарко и деца његових пријатеља Невенка и Жарко Рајић.

Крстанов отац и комшија Јовица Пиплица спасли су се само захваљујући томе што су испали из возила од силине удара.

– Мој супруг се фирминим камионом транспортовао ка Србији. А када је чуо да се спрема зло, вратио се назад. Он и Дарко су се срели у колони, а мали Рајићи су хтели да буду у камиону с нашим сином... Бомба је погодила директно у камион... Тела су била раскомадана и угљенисана. После 15 дана сам успела да нађем патолога у Бањалуци који их је идентификовао – прича Јованка Вуковић, која игром случаја с кћерком није била тог дана у истој колони.

Јованка Вуковић и Душан Дрча данас живе у Апатину. □

СТРАНИ МЕДИЈИ О 20 ГОДИНА ОД „ОЛУЈЕ“

Дојче веле: Хрватска негира злочин

Иза мегаломанске војне параде у Загребу крије се чињеница да је годишњица „Олује“ капитални пример гласног ћутања о злочинима сопствене стране и порицања било какве државне одговорности за њих, оценио је немачки радио Дојче веле. „Како је могуће да се у Хрватској негира системски и масовни злочин?“, пита тај медиј.

Дело: Србофобија у Хрватској

Двадесет година после операције „Олуја“, победници Србе изгледа само још више мрзе, што не делује охрабрујуће за две суседне државе, оцењује словеначки лист „Дело“, истичући да је србофобија и данас присутна у Хрватској.

Стандард: Шта се слави?

Хрватска после „Олује“ слави победу уместо мира, оцењује бечки дневник „Стандард“. Некадашњи саветник Иве Јосиповића Дејан Јовић рекао је том листу да је „Олуја“ само врх леденог брега једне политике која је „рат славила уместо да га се сећа“. □

Како је бомбардована колона

Хрватски авиони кобног дана најпре су у ниском лету и релативно споро прелетели колону цивила, без иједног припадника војних јединица, коју су чинили аутомобили, трактори и коњске запреге, направили полукруг изнад брда Кључ и у повратку их гранатирани. Несрећни људи бомбардовани су последњег дана „Олује“, када више није било никакве реалне претње за хрватске јединице, и то дубоко на територији БиХ.

По изјавама мештана и преживелих избеглица, када су авиони почели да туку по унезвереном народу, сви су се бацили на земљу покривајући очи и уши. Све је трајало минут-два, а када се разишао облак прашине, на све стране су се могли видети мртви, рањени, ватра, очи заплепашћене деце у пламену, гелери и људи који крвави тумарају тражећи једни друге.

У коликом су страху и даље, најбоље показује то што не желе пред фотоапарат, како кажу, да би могли на миру за 20. годишњицу да запале свеће на гробљима у Хан Колима и Суваји, али и у родном крају.

У своје летачке дневнике, „зрачни витезови“, како их зову у Хрватској, уписали су да су „гађали српске војне тенкове“. □

СТРАДАЛНИЦИ МИРКО И БРАНКО

Ужаси које су прошле ове породице тешко су и замисливи.

Мирко Стјеља, који је са породицом био у мерцедесу који су гранате погодиле буквално је обезглављен, док је његовом оцу Бранку, којег су гелери погодили у чело, глава преполовљена.

Миркова рањена супруга Ведрана, која се води као индиректна жртва, преминула је 20 дана касније након што се у Србији породила.

Посмртне остатке Мирка и Бранка пронашао је тек шест година касније власник плаца након што се вратио на своје имање и одлучио да уклони угљенисану олупину. □

„Блиц“ — Београд

Страдање породице Стијеља из Заграде код Бенковца

„НЕ УМЕМО ДА МРЗИМО ИАКО ИМАМО ХИЉАДУ РАЗЛОГА ЗА ТО“

На свечаној академији у центру Сава поводом обиљежавања двадесетогодишњице прогона, најпотреснији је био говор Саве Стијеље, чији су отац и дјед убијени, а мајка тешко рањена у злочину Хрватске војске на Петровачкој цести 7. августа 1995. године. Колону избеглица из Крајине гађао је авион хрватског ратног ваздухопловства. Познато је да је тада хрватским ратним ваздухопловством командовао сада покојни Имре Аготић. Хрватски авиони су дјеловали дубоко на територији друге државе (100 километара), чиме је почињени ратни злочин већи. Том приликом погинуло је деветоро избеглица, а повријеђено педесеторо. До данас нико није процесуирао тај злочин, иако се без икаквих тешкоћа може утврдити ко је пилотирао авионом.

„Поштовани, да сам имао ову прилику пре двадесет година да вам се обратим, рекао бих: ја сам Сава, имам осам година, долазим из села Заграда поред Бенковца. Ово је моја сестра Александра, има три године, и моја сестра Тања, тек рођена беба. Отац и деда су погинули, а мајка је умрла у породицишту. Ми смо породица Стијеља. Данас се само сећамо тог 4. августа '95. године када смо, као и многи, напустили своје куће и кренули према Србији. Отац Мирко и деда Бранко су кренули за нама и стигли део наше колоне на улазу у Босну. Пратили су камион којим смо се возили, бака, трудна мајка, сестра и ја. Још увек чујем звук авиона, сестру која виче, баку ко-

ја је покрива. У аутомобилу иза нас, отац и деда остају у пламену. Ми сви рањени, долазимо некако до Бањалуке где нам је указана прва медицинска помоћ, а затим правац – Србија. Кратко се задржавамо у Бору, а онда одлазимо у Илок код родбине. Мајка 29. августа одлази у Нови Сад, где и сама рањена, доноси на свет нов живот, Тању, али за свој више нема снаге да се бори. Остајемо сами: Тања, Александра и ја. Данас кад сам и сам родитељ знам колику одговорност су преузели на себе наши ујак и ујна, Никола и Наталија Тинтор, који су преузели бригу о нама. На томе им неизмерно хвала. Дали су нам дом који смо изгубили, родитељску љубав која нам је на силу отета. У Барајеву смо наставили да живимо, да се школујемо и растемо. Велико бреме које су носили ујак и ујна, потпомогли су само њихови искрени пријатељи великога срца. Завршио сам школу унутрашњих послова, запослио се у служби. Александра и Тања данас студирају. Седам година након „Олује“, на Александрину иницијативу, уз помоћ „Веритаса“, остатке од оца и од деде с Петровачке цесте довели смо у Барајево, где су сахрањени на барајевском гробљу, одмах поред мајке.

Знате, свет у очима детета није исти. Не умемо да мрзимо иако имамо хиљаду разлога за то. Они који кажу да време лечи ране сигурно никада нису били повређени. Верујте ми, неке слике никада не избледе. Чак ни двадесет година после.

Питају ме често: шта сте добили? Понеки написан новински чланак, пун кофер саосећања, лажних обећања, али не маримо. Као и већина избеглица, носимо терет своје судбине и боримо се да стекнемо свој кров над главом који ни након двадесет година немамо. Надам се да ћу једнога дана својој деци моћи да објасним зашто је сваки август тежак, зашто не волим звук авиона и зашто олуја није само невреме. Ни данас не знам да ли је већа моја срећа јер сам упамтио родитеље, онај бенковачки камен, ветар родног села, или је већа моја туга што сам био довољно одрастао да запамтим страшне слике. Тај страх, тај бол, да останем свестан трагедије која нам се догодила. Стојим испред вас и причам о судбини једне породице са жељом да никада, ниједно дете не почне своју причу као ми. Господо, задњих година се питам шта је држава урадила за нашу интеграцију? Шта је држава урадила за интеграцију десетине хиљада прогнаних избеглица? Када ће бити исправљена ова неправда што нам је одузет дом? Не нама, него и десетинама хиљада других избеглих породица, које су остале без крова над главом? Господо, шта је урађено и да ли ће бити ишта урађено са злочинцима који су наредили и који су бомбардовали избегличку колону цивила на Петровачкој цести?“□

ПОЗНАТИ РОК КРИТИЧАР ПРЕДРАГ – ПЕЦА ПОПОВИЋ ОБЈАВИО ЈЕ У „БЛИЦУ“ СВОЈЕ ПОТРЕСНО СЈЕЋАЊЕ НА СВОГ БРАТА ОД СТРИЦА НЕБОЈШУ ПОПОВИЋА, КОЈИ ЈЕ НЕСТАО У „ОЛУЈИ“ 1995. ГОДИНЕ У ЛИЦИ

О ЧЕТИРИ КАПИ КРВИ

„Ни ја, ни ти, ни ико наш Хрватима ништа лоше није урадио па што да бјезимо“ – последње су речи Небојше – Неше Поповића упућене рођаку у Томингају док су хрватски топови грували с Велебита, а пушкарање се ближило. Док су се остали рођаци и комшије паковали и кретали у колони, Небојша је последњи пут виђен кад је кренуо кући да упали стари рено.

Као један од најближих рођака, Предраг Поповић испунио је своју рођачку обавезу и послао у Загреб крв за анализу ДНК ради евентуалне идентификације

У акцији „Олуја“ августа 1995. кроз општину Грачац хрватска полиција и паравојне формације хрватске војске за собом су остављале само крваве трагове. Док је највећи број људи напуштао српска села, у овом делу Лике остајали су углавном само стари које је стампедо прегазео за само неколико дана. Тачно 106 невиних српских жртава, које су током акције „Олуја“ побијене на територији Грачаца, несрећника који нису могли или нису хтели да напусте своје домове, још чека правду. Ово је недовршена прича о Небојши Поповићу, званом Нешо, рођеном 4. јуна 1956. у селу Томингај.

Ноћ између 3. и 4. августа 1995. била је мрачна, дуга и необично тиха. Док су се широм Лике и целе Крајине уздали у чудо праведног мира, Нешо је бдио поред радија. Није чуо да горе на Велебиту хрватске снаге заузимају полазне положаје. У петак, 4. августа, у праскосорје је загрмело са свих страна. Жестока артиљеријска паљба засула је цело подручје, хрватска офанзива за неколико сати успела је да пробије кључне српске положаје и становништво је већ истог дана кренуло у збег. Нападаче нико није хтео да чека. Дан касније војска „Олује“ ушла је у готово напуштен Книн.

Подручје захваћено офанзивом напустило је готово целокупно српско становништво. Дуге колоне избеглица на тракторима и другим пољопривредним возилима су преко територије под контролом

босанских Срба кренуле ка Србији. У петак, Нешо се задржава у селу. До увече није знао да је почела евакуација. Када је сазнао шта се дешава, био је у дилеми. Сестре су му у Загребу, рођаци у Грачацу, Србија далеко. Он није окрвавио руке у том рату. Док су топови грували с Велебита, а пушкарање се чуло из све веће близине, рекао је рођаку: „Ни ја, ни ти, ни ико наш Хрватима ништа лоше није урадио, па што да бјезимо?“

Негде пред суботње јутро пробудиле су га комшије саветом да се спакује, пође из села и бежи према Србу, јер, како су говорили, усташе пале и кољу све редом. С обзиром на то да је имао проблема с ногом и није био способан за дуго пешачење, одлучио је да поред пута близу Томингаја сачека рођаке. Ускоро је угледао породични збег. За њега није било места међу 14 Поповића ни у ауту ни на трактору који је кретао ка Босни. Рекли су му да је цела Крајина нападнута те да би било најпаметније да се спакује и да бежи јер још нема велике гужве ни панике на путу. Додуше, пуцњава је била све злокобнија. Рекао је: „Идите, ја ћу вас већ стићи“. Махнуо је и пошао кући да упакује нешто од сиротиње и упали стари рено. Од тада га нико није видео.

Када је Грачац с околином пао у руке хрватске војске, побијени су многи цивили који се нису повукли с колоном избеглица. Последњи што су напустили место тврде да су чули пуцњаву и кукњаву, након

чега је све било јасно. То су углавном били људи дубоко уверени да нико нема разлога да их малтретира, а камоли мучи или убије. Нисам имао прилику да видим ту двојицу који су успели да побегну у брдо и који су једини очевици разних покоља. Годинама касније, тадашњи амерички амбасадор у Загребу ће рећи: – У „Олуји“ су систематски паљене и пљачкане српске куће и убијани српски цивили.

У саопштењу Хрватског хелсиншког комитета наводи се да је августа 1995. на гробљу у Грачацу сахрањено 59 Срба погубљених почетком месеца, а потом још 81 Србин погубљен на крају месеца. Почетком октобра, на истом гробљу сахрањена су још 124 Србина, а крајем октобра још 156. Првог новембра појавило се још 247 гробних хумки с крстовима. Недавно сам у кући затекао велики коверат лабораторије за анализу ДНК Завода за судску медицину и криминалистику из Загреба. Унутра за „братића Небојше Поповића“ формулар с местом за потпис и отисак десног кажипрста, пластична футрола с пресавијеним картоном и четири круга, те мањи адресиран коверат у који све треба спаковати и вратити пошиљаоцу. Поступио сам по упутству, у сваки круг кануо по једну кап крви, све упаковао у приложен коверат и вратио у Загреб.

Надам се да су моје четири капи крви стигле и да ће се међу остацима из неког заједничког стратишта утврдити шта припада Небојши Поповићу. На подручју Хрватске, до фебруара 2014. године ексхумирана су укупно 883 посмртна остатка из акције „Олуја“, од чега још 333 нису идентификована. Негде сам прочитао да је у међувремену идентификована још 31 жртва. Још има много гробова с ознаком Н. Н.

Овај текст је уместо црвеног каранфила када једном Небојша Николин, мој брат од рођеног стрица, буде идентификован и положен поред осталих Поповића на запуштено гробље села Томингај окружено дивљим лешницима. □

„Блиц“ — Београд

Небојша (Николе) Поповић налази се у Бази несталих лица „Сузе“.

СЈЕЋАЊЕ

ДВАДЕСЕТ ГОДИНА ОД СТРАДАЊА И ПРОГОНА СРБА У ХРВАТскоЈ

ЗАЈЕДНИЧКО СЈЕЋАЊЕ НА ЗЛО – „ОЛУЈУ“

Рано ујутру, четвртог августа 1995. године почела је акција хрватске војске и полиције под називом „Олуја“, помогнута војскама неколико страних земаља. Тог дана почео је и највећи прогон Срба из Хрватске последице Другог свјетског рата. Њихово највеће страдање. Тог дана, за хиљаде мајки, очева, супружника, дјеце, унука, браће и сестара почела је вишегодишња неизвијесност. За многе она и даље траје. Двадесет година касније. Тог јутра исписане су неке од најстрашнијих судбина новије историје српског народа. О дијелу тих личних прича писали смо и даље пишемо на страницама „Сузе“. О многим вјероватно никада нећемо стићи јер их има више хиљада, међу погинулима, несталима. Да се за многе од тих прича коначни круг затвори, изборили смо се заједно с члановима њихових породица. За око двије хиљаде и даље се боримо. Да иза сваког броја или ознаке Н. Н. стоји име и презиме. Оно које су цијелог живота носили. Зато је о бројевима најтеже говорити када говоримо о људима, а далеко лакше када говоримо о материјалним губицима. Ти губици су, наравно, увијек у другом плану, али нису неважни. То је оно што су генерације

стварале, породице, појединци, заједница. То је 78 православних цркава које су порушене, то је 25.000 уништених домова које су вриједне руке подизале за своје породице. То је и 13.000 других објеката, то је 181 гробље које је уништено, како ни тај траг не би остао. Више од девет стотина порушених споменика културе. И много тога још. Уништено је и оно што се статистиком тешко може изразити: једно специфично, богато, аутентично и ненадокнадиво културно наслеђе.

Прошле су године и људи из колоне данас живе на свим континентима. Дјеца из колоне су одрасла, добила своју дјецу. Живот не стаје, само га неко живи мање а неко више успјешно.

Куће су дјелимично обновљене. Сијалице у већини њих још нису засвијетлиле, а струја није доведена чак и ако је била ту до 4. августа 1995. Станарска права одузета, као и пензије стечене у вријеме Крајине. Међу малобројним повратницима најмање има младих људи у пуној радној снази, а највише старих који су одлучили да посљедње године живота проведу на својој земљи.

Тачно двадесет година касније, 5. август је и државни празник и Дан сјећања. Зависи да ли сте у Хрватској или у Србији. Гдје год да су тог дана, људи из колоне осјећају исто и на то не могу утицати државне одлуке. Свих ових година 5. август је за њих био дан жалости и дан сјећања, а од ове године први пут и званично за цијелу Србију. Удружење чланова породица несталих и погинулих „Суза“ и ове године је, као и сваки пут до сада, организовао помен у Цркви Светог Марка у Београду. То овај пут, за разлику од ранијих година, није био једини масовни догађај којим се у Србији обиљежавала годишњица страдања. Овог пута је она обиљежена дводневним низом догађаја и активности државног врха, у којима су учествовале хиљаде грађана Србије. □

J. Марућ

Државном церемонијом у Сремској Рачи, уз присуство државног врха Србије и РС, одата почаст страдалима у „Олуји“

ПАМТИМО БИБЛИЈСКИ ПОГРОМ

Августа 1995. у Хрватској се догодио погром и етничко чишћење. Злочин над Србима мора да се опрости, али не и да се прикрива и заборавља.

Ова порука упућена је с моста у Сремској Рачи, с државне церемоније Дана сећања на пострадале и прогнане у операцији хрватске војске – злогласној „Олуји“.

На месту где су пре тачно две деценије прве избеглице прешле у Србију, одата је почаст и служен парастос жртвама. Тужних недеља присетио се синоћ државни врх Србије и Републике Српске, представници СПЦ-а и више хиљада окупљених грађана.

Догађај посвећен помену на готово 250.000 протераних и више од 2.000 убијених почео је нешто после 20 часова. Ка средини моста, кроз шпалир младих обучених у народне ношње, сваки са своје стране кренули су председник Владе Србије Александар Вучић и први човек Републике Срп-

И ЧЕПУРИН ГОСТ

Церемонији у Сремској Рачи присуствовали су и амбасадори из 12 држава. Свој бол с нашим народом код чувеног моста поделили су дипломатски представници Русије, Кине, Израела, Индије...□

СЈЕЋАЊЕ

ске Милорад Додик. На делу моста ближем Србији срели су се, кратко загрлили и спуштањем венаца у Саву, уз звуке Посмртног марша, одали почаст страдалима.

Невиним жртвама из Крајине парастос је служио патријарх Иринеј са свештенством. У својој беседи, поглавар СПЦ нагласио је да је операција „Олуја“ за српски народ из Хрватске трагедија библијских размера која може да се упоређи с погромом Јевреја и Јермена.

– Срби из Крајине настрадали су и прогнани од наше браће у вери, с којом нас веже иста историја и иста култура. Њихова једина кривица била је то што су Срби и православне вере. То зло није дошло са стране, од непознатих, него од наше браће у вери, с којима имамо више сличности него разлика – рекао је патријарх Иринеј.

Он је додао и да велику одговорност за догађаје од пре две деценије сноси и Римокатоличка црква, „чији је глас тада изостао“. Први по части у СПЦ истакао је да страдања нашег народа нису ни данас престала:

– Многи и даље чезну да се врате својим домовима, који су и данас порушени и узурпирани. Нису Срби геноцини народ, нити народ који пали и убија. Ми смо мирољубиви људи и молимо Бога да таква слика о нама оде и у свет. Мржња и зло никада никоме ништа добро нису донели. То би тре-

бало да имају на уму сви они који на данашњи дан славе.

Обраћајући се окупљенима, лидер РС Милорад Додик поручио је да су напори Србије и РС окренути ка миру, сарадњи и европским вредностима, али и да српски народ не сме да заборавља и понавља грешке из прошлости:

– Акцију „Олуја“ су извеле хрватске снаге уз помоћ Америке и других земаља које су их обучавале и помагале. Сви они заједно су спровели етничко чишћење. Овај мост под којим се налазимо за Србе је био знак мира и слободе. Срби данас желе мир као што су га желели и у Југославији. Ми смо веровали у њу и постали њена највећа жртва.

Председник РС нагласио је да се распад Југославије данас не може разумети без Јасеновца, Јадовна, Пребиловаца,...

– Србија је била и остала наше уточиште. Република Српска увек ће бити заглављена у њу, као саставни део свог националног бића.

Додик је подсетио и да су са својих вековних огњишта протерани они који су вековима чували и бранили европску цивилизацију:

– Не смемо да заборавимо да су устанци против фашиста подизани само у српским местима. Остали су им приступали тек када се видело ко ће победити. Сарајево је град који је морао да измисли Валтера, који га брани, јер то заправо нико није чинио.

Тужних августовских дана пре две деценије присетила се и Ђурђица Поповић, која је као дете избегла из Крајине. Она је поделила своја сећања на дан када је пред хрватским гранатама морала да напусти свој дом.

– Шта се ту море, када има и горе. Остављали су људи мртве, несахрањене, кућне прагове. Био је рат – са сузама у очима испричала је Ђурђица, која је свој нови дом, као и већина Крајишника, нашла у Србији. □

„Вечерње новости“ — Београд

СЈЕЋАЊЕ

Обраћање председника владе Србије
Александра Вучића

ПРЕТОЧИЋЕМО СУЗЕ У ПОБЕДУ

Данас је дан када се обележава двадесет година од прогона српског народа с Баније, Кордуна, из Лике, Далмације, с њихових и наших вековних огњишта, дан врућ, тежак и тужан; у новијој српској историји тешко је наћи тужнији дан.

Ви, драги Крајишници, њихови пријатељи из Српске и Србије, не сакривајте своју тугу, свој чемер, гнев, љутњу, не само према онима од којих сте склањали своје породице већ и према свима нама који нисмо имали храбрости да себе погледамо у лице и запитамо се да ли смо вам помогли онолико колико смо као Срби и Србија могли и морали.

Данас је дан када одајемо дубоку почит жртвама, а њих је више од 2.000, убијених и несталих у једном од највећих прогона српског народа у његовој страдалничкој прошлости.

Желим да речи мржње, сукоба и освете не буду те које ће обележити данашњи дан. С Хрватском имамо мир, чуваћемо га и желети најбоље односе у будућности. Бићемо, надам се, убрзо и добри пријатељи у заједничкој кући – ЕУ. Али, данас одавде шаљемо свету јасну поруку: да се злочин мора опростити, али не може и не сме заборавити, и то баш с места где су Република Српска и Република Србија – уједињене у болу и тузи, на месту које је прегазило 250.000 прогнаних Срба у страху да их не прегази хрватска, како неки кажу, ослободилачка чизма.

Превише је данас тешко за велике и тешке речи. Зато ћу да их прескочим. И уместо тога, дозволите да вам кажем неколико имена. И не брините, ако вам нису позната. Углавном, никоме нису.

А наша су. Ваша, и моја.

Ево их: Адамовић Боро, Бачкоња Милан, Грчић Васо, Кашић Драго,

Љубишић Милан, Ћопић Дара, Новковић Цука, Деспић Станко, Гаћеша Рада, Ивановић Драган, Крајновић Бранка, Љубоја Добрица....

Знате ли ко су они?

Не знате.

Рећи ћу вам.

Они, углавном старији људи, неки и млади, неки и деца, део су, као што видите, страшне статистике. Део, фрагмент, истргнуто парченце из списка од више од 250.000 истих таквих имена, имена обичних људи, старих, зрелих и младих, који су убијени, про-

терани, очишћени, како то само иронично и одвратно звучи, из својих домова, пре тачно двадесет година.

Знате ли колико је то?

Знате ли да је, за један такав списак, списак жртва, убијених и прогнаних, потребно исписати више од 4.000 страна, и да је потребно шест дана и шест ноћи да се он прочита? И то да читаш брзо, без престанка. Дође ми, када то знам, да питам оне који тај погром славе два дана – зашто не славите шест дана и шест ноћи? Тако ћете бар моћи да се сетите свакога кога сте протерали. Да га прославите, појединачно. Кажете, победили сте, а зликовци Срби су поражени. Агресори.

Јесте ли икада чули за агресора на сопствено огњиште и на сопственом огњишту, агресора коме у руци остане само кеса тужних успомена, или како лажни победници кажу прљаве гаће, и руке пуне крви и суза. И није неки агресор. А кад неког победите, тај други мора да је поражен. Тачно је. Поражени смо пре 20 година јер нисмо веровали да је било ко способан да такво етничко чишћење спроведе у дело, поражени смо јер нисмо имали ни снаге, ни знања, ни

СЈЕЋАЊЕ

Милошеве мудрости, ни паметне политике да свој народ сачувамо, поражени смо и због тога што смо славили уранке не хајући за сузе, неизрециву бол и патњу нашег прогнаног народа. Велики Добрица Ћосић је говорио да се у поразима, много чешће од поражених, понизи победник. Резултат ваше победе јесу згаришта, уништене породице, опустошена села, а резултат нашег пораза биће победа, победа у нашем напретку, победа у претакању горке сузе нашег народа у огромну енергију за будућност Србије, у снагу која ће нашу земљу подићи из блата и уврстити је у ред модерних и успешних европских земаља.

А, како Сент Егзипери рече, победа, пораз, те речи немају смисла. Живот је изнад тих слика и већ припрема нове слике. Победа слаби један народ, пораз буди други народ. Почели смо да се будимо, да радимо више, да јачамо српску економију и српску државу. Свакога дана наша Србија биће све јача. Је ли то наш пораз? Не бих рекао.

Уосталом, снага наших суза и свећа много је већа од снаге свих њихових топова и тенкова.

И морална и људска. И не могу да победе наш спокој и нашу храброст, као ни одлучност да се њиховим гламурозним парадама супротставимо погледом у будућност, и да свима буде јасно – то не радимо зато што смо уплашени и слаби, већ зато што смо лекције из прошлости научили и зато што смо јаки и снажни.

Страшан злочин је била „Олуја”. И Србија то више неће да крије. Тај злочин је почињен над нашим народом, над људима који су исти као и ми, а то им је била и једина кривица. Да, и чињеница да су живели стотинама километара западно од Србије, у Лици, на Банији, Кордуну, у Славонији и Далматинској загори, а неки су мислили, и не први пут у историји, да тамо српско име не сме да постоји.

Не знам ни зашто је Србија све ове године о томе ћутала. Чег се плашила, и од чега је бежала? Од несреће и јада свога народа?

Ми смо злочине које су поједини Срби починили, и признали и платили. И стидимо их се.

А „Олује” треба други да се стиде.

Они који су сачинили тај страшни списак, починивши злочин без преседана; они који тај злочин никада нису осудили; а, богами, и они, у Србији, који су се, годинама, понашали као да то никакве везе с државом Србијом нема. Као да су, августа 1995. године, протерани и побијени неки туђи људи. Као да се злочин догодио, негде тамо, у Руанди, а не у Лици, и не у далматинском Косову.

Данас, Србија, коначно, има снаге да каже шта је била „Олуја”.

Највећа етничка промена састава становништва после Другог светског рата, и погром – то је била „Олуја”.

Етничко чишћење, и бесмислени покољ. И нека нико од нас не очекује да ћемо те чињенице убудуће

прећуткивати. Рат јесте готов, и лепо су то написали у Загребу, и више га неће бити, али то никако не значи да ће Србија пристати да заборави сопствену историју, све победе и све поразе, а поготово да заборави своје жртве, и свој народ.

Зато што је то наша одговорност. И ми смо је, после 20 година, преузели. И њима, Србима Крајишницима кажем:

– Нико не може да вам врати мртве. Нико не може да промени прошлост и да уреди да се деведесете и ваш ужас нису никада догодили. Не може да вам смањи бол, нити патњу коју сте доживели.

Али, зато, ова држава, може, и хоће, да вама, и свим другим прогнаницима, свих тих гадних ратова, обећа да се нико више, према вама, неће понашати као према туђима.

И да ће Србија бити ваше уточиште.

И ваша кућа.

И да ће бринути и о сећању на мртве, и о будућности живих.

Да ћемо, од те, наше Србије, направити земљу којом ћете се поносити. И која ће моћи, својим угледом, и својом снагом да се избори за оно што вам припада од имовине до поштовања, и вас и ваше жртве. Да ће бити довољно јака да може, док други славе, да поносно стане и викне – то је био злочин, и да ће је, читав свет, коначно чути.

Дан сећања на жртве и прогнане, који смо установили, управо и треба да служи том циљу. И није упорен ни против кога. Нити ико треба да се брине да ли ће Србија остати посвећена миру и развоју региона.

И поштоваћемо све, али ћемо, убудуће, поштовати и себе.

И поштоваћемо, надасве, сваку нашу жртву. Ни више, али не мање од поштовања које показујемо према туђим жртвама. Свако име, и сваки живот који стоји иза тог имена. И даћемо, тим именима, тугу дужу од шест дана, и довољно времена да сва буду запамћена.

И на крају, дозволите ми да бар делимично исправим једну двадесет година дугу неправду и да овде, у Рачи, свима вама прогнанима и жртвама кажем оно што је Србија и тада мислила, али није умела, или није смела, или није хтела да каже. Дозволите ми да кажем гласно и покајнички што те речи изговарамо с двадесет година закашњења

Добро дошли, Срби.

Добро дошли, Крајишници.

Добро дошли, браћо.

Добро дошле, сестре.

Добро дошли својој кући.

Боро, Милане, Васо, Цуко, Радо, Драго, Бранка, Драгане, Добрице, Станко... Стигли сте у своју Србију.

Нека је вечна слава свим невиним жртвама.

Живели Крајишници, живела Србија! □

ГРАЂАНИ СРБИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ТАЧНО У ПОДНЕ ОДАЛИ ПОЧАСТ СРБИМА СТРАДАЛИМ И ПРОГНАНИМ 1995. ГОДИНЕ У ХРВАТСКОЈ

ТИШИНОМ НА „ОЛУЈУ“

МИНУТОМ ћутања, црквеним звонима и звуком сирена за престанак опасности, на Дан жалости, тачно у подне, Србија и Република Српска застале су и одале почаст и обележиле Дан сећања на страдале и прогнане Србе током Рата за југословенско наслеђе.

У Цркви Светог Марка у Београду, парастос Србима страда-

вени у српске народне ношње из Лике, Далмације, Баније, Славоније... Палили су свеће док су се са звучника чула имена убијених и несталих током „Олује“ и после ње.

Непосредно пре почетка парастоса, представници Удружења избеглица и колониста „Алибунар“ развили су транспарент на коме је

МИНУТ ЋУТАЊА И ЦРКВЕНА ЗВОНА

Тачно у подне огласиле су се сирене и црквена звона у свим општинама и градовима Републике Српске у којој је, поред Србије, јуче био Дан жалости. Уз блокаду улица и минут ћутања, заустављен је и саобраћај у центру Бањалуке.

Владика бањалучки Јефрем служио је јуче у граду на Врбасу парастос за око 2.000 жртава хрватске војно-полицијске акције „Олуја“, а потом су на Пердуовом гробљу положени венци на споменик погинулим Крајишницима. □

лим у Хрватској и Босни и Херцеговини служио је Његова светост патријарх српски Иринеј, уз саслужење митрополита црногорско-приморског Амфилохија и владике рашко-призренског Теодосија.

– Оно што се назива „Олујом“ и „Бљеском“ био је бљесак мржње, опаке, братоубилачке и богоубилачке – рекао је митрополит Амфилохије у беседи после парастоса. – Не постоји злочиначкији и братоубилачкији век од 20. у коме су страдали сви европски народи. Нарочито Јевреји и Срби. Наш српски народ приношен је на жртвеник новог европског поретка почевши од Првог светског рата све до данас. Злочини у „Олуји“ наставак су злочина из 1941. године. Зато су неопходни братска љубав и покајање, пре свих, оних који на злочину стварају будућност свог народа.

Испред Цркве Светог Марка у Београду народ је почео да се окупља већ око пола десет. Пристизали су људи из Алибунара, Инђије, Калуђерице, Руме... Неки оде-

писало „Олуја = злочин“. Видео се и велики црни транспарент „Август 1995. – статистика Олује“, на коме је исписан број жртава и протераних, порушених кућа и храмова...

После парастоса, на углу Булевар краља Александра и Таковске улице формирала се колона која се упутила до центра Сава.

На челу колоне – трактор! Сво-

ТРАГЕДИЈА ЦЕЛОГ НАРОДА

– Иако је хришћански праштати, злодела почињена у „Олуји“ ће се памтити као трагедија целог српског народа. Подизање споменика Фрањи Туђману у Книну својеврсна је порука Србима да се не могу вратити као равноправни грађани на просторе где су до пре две деценије живели – рекао је владика Антоније Пантелић у Храму Петра и Павла подворју Српске православне цркве у Русији, где је служен парастос страдалим Србима у Хрватској и Босни и Херцеговини.

Српски владика Антоније је рекао да се не смеју заборавити велике жртве и прогнаници који су само у току четири дана те војне акције изгубили сву своју имовину.

На парастосу су били и амбасадор Србије у Москви Славенко Терзић, као и све наше дипломате те бројни грађани Србије који живе и раде у Русији. □

јеврсни симбол колоне избеглица из Републике Српске Крајине. Стари ИМТ модел, регистарских ознака „Сисак 5406“. На приколици прекривеној најлоном седе чланови породице Абрамовић. За волаком Ненад Абрамовић (47) из Калуђерице.

– Овако је било и августа 1995. године. Овај трактор нас је спасао – прича Ненад. – У њему сам возио оца Милана, мајку Анку, брата Драгана и тетку Миљу. И оно што је, на брзину, могло да се спакује у завежљај. Није нас издао шест дана и ноћи. Од Старог Села на Банији до граничног прелаза код Малог Зворника, где смо ушли у мајку Србију. Зато га, ево, 20 година, чувам у гаражи у Калуђерици где смо се после „Олује“ скућили. Никад га нећу продати јер је исправан и храни ме и дан-данас.

И две деценије после погрома, Ненад памти све детаље тог несрећног путовања. Бомбардовања колоне, јауке, сузе, страх на лицима људи... Жеђ, глад...

– Тако исцрпљене и очајне, пригрлио нас је народ у Мачви, пре свега, у Шапцу и Богатићу – наставља Ненад. – Дочекали су нас као рођену браћу. Давали нам храну, воду, преноћиште. Памтићу то Мачванима док сам жив. Како год да смо се касније снашли, тај братски загрљај у Мачви био је пресудан. Охрабрио нас је, подржао... Значио је да нисмо пуштени низ воду, да смо у својој матици Србији.

У дугој колони иза Ненадовог трактора корачао је народ. Неки су ушли и у аутобусе. Баш као и тих црних, тешких августовских дана. Корачали су од Цркве Светог Марка до центра Сава. Тихо. Поносно. У мислима са око 2.000 Срба који нису успели. Који нису стигли до Србије...□

„Вечерње новости“ — Београд

НА МЕМОРИЈАЛНОЈ АКАДЕМИЈИ ПОВОДОМ ДАНА СЕЋАЊА НА ВЕЛИКА СТРАДАЊА У ОПЕРАЦИЈИ „ОЛУЈА“, ПРЕДСЕДНИК СРБИЈЕ ТОМИСЛАВ НИКОЛИЋ У ЦЕНТРУ САВА ЈЕ УПОЗОРИО

ПОРУКА ПАРАДЕ: СРБИ, НЕ ВРАЋАЈТЕ СЕ!

– Протеривањем и убијањем Срба у операцији „Олуја“ пре 20 година довршен је историјски задатак Независне Државе Хрватске. Данас је Хрватска пала толико ниско да страдање и патњу немоћних слави као победу и обележава као дан када је обновила усташку државу.

Ово је на Меморијалној академији поводом Дана сећања на прогон и страдање Срба у Хрватској у београдском центру Сава поручио председник Србије Томислав Николић. На скупу који је организовала Коалиција избегличких удружења, шеф државе је поручио да је војном парадом у Загребу Хрватска живим и протераним Србима поручила: – Не враћајте се, све вас чека поново!

– Наравно да парадом није обележен Дан победе над фашизмом и нацизмом или победа над концентрационим логорима и геноцидом. Куд би против себе? Уместо тога, Хрватска је парадом прославила дан када је некажњено побила и протерала свој народ – рекао је Николић.

Он је подсетио да је у држави „намењеној само Хрватима, за само 48 сати, у зверској акцији с елементима геноцида, коју је један део светске заједнице иницирао, а други прећутао, решен је хрватски проблем Република Српска Крајина, територија под заштитом УН-а“.

Председник је навео и да су Хрвати православне Србе побили и протерали, јер је у Хрватској „велика и неопростива, кривица, бити Ром, Јеврејин или православни Србин“.

– Не може само једна страна, српска, константно да пружа руку помирења и сарадње, а да друга страна на сва звона слави туђу несрећу и бол – указао је председник. – Србија је показала искрену посвећеност миру и стабилности у региону и превазилажењу свих отворених питања. Прошлост је болна и оптерећујућа, али будућност мора да се гради у сарадњи и превазилажењу разлика.

Према Николићевим речима, мањинске заједнице, како би прихватале државу у којој живе као своју, требало би да имају живот достојан човека. То, како је рекао, значи макар право на свој језик, писмо, веру, историју, културу. За разлику од Хрватске где Срби данас немају право

ни на ћириличке натписе на улицама, у Србији мањинске заједнице имају Уставом загарантована права већа и од српског народа.

– Велика већина протераних Срба до данас није решила кључне проблеме који се односе на имовинска питања, одузета станарска права, неисплаћене пензије, одузето пољопривредно земљиште, дуговања на основу динарске и девизне штедње – подсетио је Николић.

Меморијалној академији под називом „Да се не заборави злочин“, која је почела интонирањем химне Боже правде присуствовао је и патријарх српски господин Иринеј, министри Александар Вулин и Никола Селаковић, представници и изасланици Владе Републике Српске и председника Милорада Додика.

Његова светост патријарх српски господин Иринеј

У својој беседи патријарх Иринеј је поручио да се молимо Господу да залечимо своје ране, али и да опростимо свима, па чак и онима који су нам били непријатељи.

– Српски народ добио је после много година прилику да открије свој бол и своје ране – навео је патријарх. – Годинама смо затрпавали и бетонирали јаме где почивају наши родитељи и наша деца. Прекрајали смо сопствену историју зарад лажног братства и јединства. Много смо зла доживели, али не заборавимо да смо на овај свет послати да сејемо љубав и правду, а не зло и насиље.

Поглавар СПЦ-а подсетио је на велика страдања српског народа у прошлом веку, који је упркос свему опстао. Он је присутне позвао да се држе „хришћанске, а не каиновске мисли“.

– Трагични су народи који своју историју и битисање темеље на крви других. Божја правда јесте спора, али никада не изостаје – нагласио је патријарх. □

„Вечерње новости“ — Београд

ИЗЈАВА СЈЕЋАЊА ПОВОДОМ ГОДИШЊИЦЕ „ОЛУЈЕ“

У СЈЕДИШТУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ВИЈЕЋА (СНВ) У ЗАГРЕБУ ПРОЧИТАНА ЈЕ ОСМА ПО РЕДУ ИЗЈАВА СЈЕЋАЊА ПОВОДОМ 20. ГОДИШЊИЦЕ „ОЛУЈЕ“

Изјаву Милорада Пуповца преносимо у цијелости:

Поводом двадесет година од акције „Олуја“ и двадесет пет година од ратног распада заједничке југославенске државе и почетка Рата у Хрватској, Српско народно вијеће изјављује да и у овом тренутку суосјећа са свима, и Хрватима и Србима, који су у том раздобљу ратних страха у Републици Хрватској патили због губитака својих најближих, који су остајали без здравља, који су остајали без својих домова, завичаја и свега што су генерацијама и стољећима стјецали, те посебно с онима који су провели већи дио ових година у прогонству или су још увијек прогнани из својег завичаја и своје земље.

Поводом двадесет година од акције „Олуја“ изражавамо потресеност чињеницом да у нашој јавности, у иступима представника државе и друштва ни након двадесет година нема спомена на историјско страдање хрватских држављана српске националности, као ни исказа моралне и истинске правне одговорности за злочине који су током и након ове акције почињени. Већина наших суграђана због начина обилежавања „Олује“ и доминатне политике сјећања нема свијест о томе да је током и након „Олује“ избјегло 230.000 хрватских држављана српске националности, без могућности и права да сами одлуче о томе гдје ће живјети и у који ће се уставно-правни поредак интегрirati и да је побијено на стотине оних који су остали, а махом су били стари и немоћни. Такођер, већина нема знања да је запаљено на стотине насеља и градова, из-

ван и без икаквих борби и да су оптужене хиљаде Срба као одговорне за ратне злочине и да је сва имовина избјеглих проглашена државном имовином и дијељена онима које је држава насељавала у склопу програма етнички хомогене, чисте државе, те да је њихов повратак отежаван насилним, правним и политичким средствима. Како године протјечу, све се више стјече дојам да се ослобађајућа пресуда двојници генерала пред судом у Хаагу тумачи као „правосудна ‘Олуја‘“, након које су и држава и друштво разријешени и очишћени од моралне и законске обавезе да се с несумњивим и вишеструким злочинима суоче, а потом и да их се санкционира. Умјесто тога, представници политичких и друштвених елита се међусобно такмиче и при томе сукобљавају око тога чије је славље аутентичније.

Умјесто тога развија се нетолеранција и антимањинска атмосфера према припадницима мањинских народа, посебно према припадницима српског народа.

Након двадесет година од акције „Олуја“ – прије које међу најутјецајнијима очито није било довољно оних који су били спремни пружити прилику крајишком становништву да одлучи о себи, да направи избор – свједочимо проширивању и продубљивању јаза у државним политикама сјећања на простору бивше Југославије, посебно између Хрватске и Србије.

Овом изјавом исказујемо несрећу и незадовољство што због тога долази и што у протеклих двадесет година у хрватско-српским односима није било довољно труда да се тај јаз смањује и пре-мошћава. Овом изјавом такођер

исказујемо свој страх да ће не само подијељене, већ и сукобљене политике сјећања на „Олују“ и друге акте сјећања умјесто мира производити атмосферу рата у међуетничким и међудржавним односима, а та атмосфера блокирати укупне друштвене потенцијале слободе, напретка и благостања. Стога позивамо представнике Хрватске и Србије да учине све да се то не догађа, јер као ни од рата, тако ни од тога користи неће бити ни за једно друштво, ни за један народ.

Управо супротно: умјесто осјећаја слободе, спутаваћемо нас осјећај мржње; умјесто међу знаковима напретка, кретат ћемо се међу знаковима назадовања; умјесто друштва благостања, трошит ћемо остатке оног што је раније створено и гледат ћемо како они који би га требали стварати, најспособнији и најобразованији одлазе и такво ће друштво стварати негдје другдје, негдје гдје су држава и политика посвећенији животу људи.

На крају, након двадесет година од акције „Олуја“ и седамнаест година од завршетка мирне реинтеграције источне Славоније, Барање и западног Сријема, којом је интегриран и териториј и становништво, те досеђут потпун крај рата, Српско народно вијеће изјављује оно у што вјерује, оно чему је посвећено и на основи чега дјелује:

– Нема истинског мира без суочавања с одговорношћу за почињене злочине од стране оних који су за њих одговорни или оних који су ту одговорност као морални императив спремни преузети на себе, а не може га бити ни без спремности на опрост од стране оних према којима је злочин почињен или оних који су то на основи моралне зрелости спремни на себе преузети.

Српско народно вијеће позива све одговорне и с хрватске и са српске стране да нам се у овоме придруже и ово претворе у морални осјећај националне припадности и морални императив државног закона. Морални осјећај покајања и морална зрелост опроста једина су основа на којој се може градити мир међу народима и сурадња међу државама. Ми који говоримо у име народа који је толико страдао у ратним сукобима током 20. стољећа имамо моралну обавезу да упутимо овакав позив у моменту кад се политике сјећања не користе за суочавање с ове двије врсте одговорности већ за њихово избјегавање. □

„Вечерње новости“ — Београд

**БРАВСКО-ПЕТРОВАЧКА ЦЕСТА, ДОЊИ ЛАПАЦ,
ДВОР НА УНИ И ГОРЊЕ СЕЛИШТЕ КОД ГЛИНЕ**

КОМЕМОРАЦИЈЕ ЗА ЖРТВЕ „ОЛУЈЕ“

У ЗНАК СЈЕЋАЊА НА УБИЈЕНЕ И НЕСТАЛЕ ТОКОМ АКЦИЈЕ „ОЛУЈА“ 7. АУГУСТА ОДРЖАНИ СУ ПОМЕН И КОМЕМОРАЦИЈА ЗА СТРАДАЛЕ У ИЗБЈЕГЛИЧКОЈ КОЛОНИ НА ПЕТРОВАЧКОЈ ЦЕСТИ, А ДАН КАСНИЈЕ И ЗА СТРАДАЛЕ У ДОЊЕМ ЛАПЦУ, ДВОРУ И СЕЛУ ГОРЊЕ СЕЛИШТЕ КРАЈ ГЛИНЕ

Парастосом који је служио епископ бихаћко-петровачки Атанасије и полагањем вијенаца код спомен-крста у Бравском код Босанског Петровца 7. августа обиљежено је 20 година од напада на избјегличку колону Срба из Крајине. Том је приликом погинуло деветоро цивила, а неколико десетина њих је рањено.

Обраћајући се присутнима којих је било готово стотињак, владика Атанасије рекао је да су те и многе друге недужне жртве истјеране из својих домова па им није дано да побјегну, него су побијене на том мјесту.

– Овдје је почињен злочин над невиним људима, а злочинци још живе – рекао је владика надајући се да ће се починитељи покајати за тај злочин.

Директор документационо-информационог центра „Веритас“ из Београда Саво Штрбац подсетио је да ни 20 година након овог злочина над избјеглим Србима још нитко није одговарао.

– Хрватски авиони који су починили овај страшан злочин полетјели су са сплитског аеродрома – рекао је и додао да је тај злочин правдан тиме да су пилоти гађали колону тенкова и оклопних српских возила којих тамо није било.

Иако је МУП РС 2010. године поднио извјештај против два пилота и три официра ХВ-а, оптужнице против починилаца никад нису подигнуте.

СЈЕЋАЊЕ

– Чак и да Тужилаштво БиХ подигне оптужницу за овај злочин, она не би имала ефекта јер би се судило људима који живе у Хрватској, а не на територији БиХ – рекао је Штрабац изразивши жељу да више не буде ратова и страдавања недужних цивила.

Вијенце код спомен-крста, који су прије неколико година подигли представници избјегличких удружења, положила је делегација Српског народног вијећа (СНВ) којој је на челу био Бранко Јуришић, представници Удружења породица убијених, несталих и заточених „Против заборав“ на челу с Марицом Шеатовић, представници Веритаса, Општине Доњи Лапац, Личко-сењске жупаније, Општине Дринић и чланови породица погинулих.

У име Општине Доњи Лапац вијенац је положио начелник Илија Обрадовић, који се и сам, као и личко-сењски дожупан Никола Лалић, налазио о бомбардираној колони и све видио.

Дан касније, 8. августа, двадесетогодишњица „Олује“ и страдања српских цивила обиљежена је и у Доњем Лапцу, Двору и у селу Горње Селиште крај Глине.

У Доњем Лапцу вјерски обред, прво у мјесној Цркви Силаска Св. Духа, а онда и код спомен-плоче подигнуте за 80-ак недужних српских цивила страдалих на подручју ове општине у августу 1995. служио је парох доњолапачки јереј Предраг Пантелић. Међу осамдесетак окупљених, били су и предсједник СНВ-а и саборски заступник Милорад Пуповац, замјеник личко-сењског жупана Никола Лалић, начелник општине Илија Обрадовић и Марица Шеатовић, предсједница удружења „Против заборав“.

Након помена код плоче коју је поставило удружење „Против заборав“, а онда и полагања вијенаца, присутнима су се обратили и Пуповац и Обрадовић.

– Што имамо за славити, празну Лику и полупразну Хрватску – рекао је Обрадовић, док је Пуповац додао да убијање људи који траже склониште од страдања није само злочин него и бешчашће.

– Каже се да млади одлазе из економски разлога. Они одлазе и због духовне кризе у земљи гдје у многим главама рат вјечно траје – рекао је Пуповац.

Традиционално, 15. годину за редом Општина Двор и српске организације организују парастос и помен жртвама „Олује“ на мјесном православној гробљу, гдје је након ове акције сахрањен дио убијених српских цивила из заштићеног УН-овог сектора „Сјевер“. Министарство бранитеља организује парастос 2009. године отварање дворских гробница из којих су узети узорци са 64 посмртна остатка српских жртава. Нажалост, за ових шест година од ексхумације идентифицирано је само 28 посмртних остатака. Да вријеме није учинило много, сматра начелник општине Двор Никола Арбутина (СДСС) јер баш као прије 20 година влада иста реторика и исти приступ српским жртвама и проблематици Срба у Хрватској.

– Понављају се исте грешке из прошлости, не записују се чињенице, него се сада већ прекрајају, за једно вријеме почет ће се измишљати нека нова исти-

на док се нитко не пита коме треба необрађена и напуштена земља коју смо добили после „Олује“, коме треба земља без људи – истакнуо је начелник Арбутина после парастоса који је служио коштајнички парох Далибор Танасић.

Замјеник предсједника СНВ-а Саша Милошевић нагласио је да је „Олуја“ огромна историјска трагедија за Србе, али не само за њих него и цијелу државу.

– С „Олујом“ је ова држава остала без народа и без морала, не с мрљама, него са злочинима. Након „Олује“ није дошла правда, него освета за нас Србе – устврдио је Милошевић.

Поред дворске гробнице, након „Олује“ никле су гробнице и на православној гробљу Св. Николе у Петрињи, гдје је 2007. ексхумирано 160 тијела, од којих је до данас идентифицирано само њих 69, међу којима неки који су страдали на подручју самог Двора. На чекање за ексхумацију на подручју Баније налазе се још два позната локалитета у Доњем Селишту, гдје се по хрватским протоколима налази 55 тијела, а у Глини локалите с 21 тијелом.

Иако је 67 крижева на гробљу у Горњем Селишту крај Глине углавном потпуно запуштено, порушено и иструнуло а бројеви на њима изблиједјели, сваке суботе након „Олује“, мјештани Селишта и околних села окупе се испред 67 једва видљивих хумака одајући почаст непознатим цивилима који су страдали у војно-редарственој акцији „Олуја“.

– Према свему судећи, овдје су страдали Кордунаши који су се повлачили према Двору. Сви су они овдје сахрањени, а на хумке су постављени крижеви с редним бројевима и ознаком Н.Н. јер убијени цивили нису идентифицирани. Како вријеме пролази, ознака је све мање, па и хумке полако нестају. Што због зуба времена, што због дивљих свиња и оваца јер гробиште није ограђено. Прошле године у Глини је министар Предраг Матић обећао да ће тијела страдалих бити ексхумирана и да ће почети идентификација па нам остаје само чекати да ли ће обећање бити и испуњено. Како ове жртве не би потпуно пале у заборав, Вијеће српске националне мањине сваке године, почетком августа, овдје организује парастос и сјећање на њих – казао је Ђуро Стојић, замјеник градоначелника Глине из редова српске националне мањине. □

„Новости“ — Загреб

КОМЕМОРАЦИЈА ЗА СРБЕ УБИЈЕНЕ У „ОЛУЈИ“

У помен на убијене током и након акције „Олуја“ у селу Пјешћаница, у општини Вргинмост, 2. 8. 2015. одржан је комеморативни скуп у организацији Српског народног вијећа (СНВ) и Документе – Центра за суочавање с прошлошћу. Парастос је у Цркви Св. Илије служио надлежни парох Српске православне цркве протојереј Миле Ристић

– Данас се сјећамо свих наших пострадалих сестара и браће у најновијем рату 1991–1995., страдалих само зато што су били вјере православне. Хришћански се клањајући њиховим сјенима у порти храма у Топуском, намјера нам је саградити спомен-чесму у знак сјећања на све страдале наше сународнике и сународнице – рекао је отац Ристић.

По завршетку вјерског обреда окупљенима се обратила Весна Тершелич, водитељица Документе.

– Данас смо ту како бисмо се сјетили свих погинулих током и након акције „Олуја“. Према извјештају Хрватског хелсиншког одбора, ријеч је о 667 цивила. Из мјеста у опшину Вргинмост, ријеч је о 67 особа, од чега 41 цивил, и то старије животне доби. Нажалост, већина њих се још увијек воде као нестале особе чији посмртни остаци нису пронађени. Неки су убијени као жртве ратног злочина попут Теодора и Данице Самар-

ције, који су убијени и запаљени у својој кући у Славском Пољу. Многи су страдали код Жировца, у нападу Хрватске војске и Армије БиХ на избјегличку колону. Било је и оних који су страдали у борбама код Двора, неки од гранатирања, а неки су одведени из избјегличке колоне. За те злочине пред хрватским правосуђем још увијек нитко није одговарао, док су за злочине почињене у „Олуји“ у Хрватској укупно покренута тек три казнена поступка, док је само један правомоћно окончан. Тражећи правду, породице жртава су дизале тужбе против Републике Хрватске, а у случају „Олује“ таквих је 39, од чега су усвојена само три тужбена захтјева – нагласила је Весна Тершелич.

– Важно је да их се данас сјећамо, да тражимо начин како обиљежити мјеста гдје су страдали и како их се сјетити у мјестима из којих су дошли. Ове ће године институције Републике Хрватске обиљежити годишњицу „Олује“

војним мимоходом у Загребу и манифестацијом у Книну, док поново недостаје истинска подршка за жртве рата. С овог мјеста државним институцијама упућујемо позив на дијалог о примјереном начину сјећања јер се у склопу Дана домовинске захвалности мора наћи мјесто за памћење свих жртава. Неприхватљиво је да 20 година након ових злочина, погибија и нестанка породице остају саме у трагању и памћењу – казала је Весна Тершелич и истакнула како ни Република Хрватска ни Република Србија нису направиле све што су требале како би подржале цивилне жртве рата.

Окупљенима се испред СНВ-а обратио Милорад Пуповац.

– У јавности Републике Хрватске у протеклих 20 година међу изјавама политичара, молитвама свећеника нема мјеста за страшно и историјско страдање које се догодило Србима с ових подручја. Не само да нема мјеста за сјећање на оне који су страдали 1991. и 1992. у хрватским градовима отмицама, истјеривањима, убојствима, отуђивањем имовине, него нема мјеста ни за оне који су практички у два дана морали напустити своје историјске завичаје, њих до 250.000. Да је отишло 250.000 птица, нетко би се питао зашто и могу ли се вратити. Али у нашој јавности нема простора за такво питање, као ни моралног осјећања и потребе да се то питање постави, а нема нажалост ни моралне одговорности да онима који га постављају тај простор буде отворен – казао је Пуповац и додао да већина грађана Хрватске није имала прилику чути за посљедице које је иза себе оставила „Олуја“.

– Сматрамо да се треба сјећати свих и хтјели смо се ових дана присјетити суграђана хрватске на-

СЈЕЋАЊЕ

ционалности који су на овом простору страдали 1991. и 1992. године, као што бисмо то хтјели учинити у свакој другој прилици јер је то за нас једна народ – наш хрватски и наш српски, који је овдје стољећима живио заједно и којег су господари рата подијелили с циљевима само њима знанима – али нисмо добили ту прилику. Ових дана ме често питају хоћу ли на прославу у Книн. Тамо гдје су људи убијени и гдје треба сагнути главу, тамо ћу ићи. А тамо гдје нетко без моралне обавезе и потребне моралне свијести што се догодило и који историјских губитака је због свега имала не само српска историјска заједница, него Хрватска у цјелини, тамо ћу ја питати оне који немају свијести да се поклоне људима који страдали, који су без прилике да бирају морали отићи, а они који су остали, убијани су, пљачкани су и онемогућавани у елементарноме миру. У нашој земљи ће се јавност ових дана имати прилику сјећати убијених припадника хрватске војске и тако треба бити. Али прешућивати и онемогућавати да грађани Хрватске дознају за злочине који су почињени према Србима и не имати свијест о њиховој величини не доприноси истинском сјећању, већ, штовише, томе да још увијек више живимо у рату него ли у истинском миру. Ми који смо се овдје окупили немамо ту потребу јер знамо да од тога рата ни један народ није имао користи – закључио је Пуповац, након чега су окупљенима, међу којима су били представници локалних вијећа српске националне мањине, Ненад Маричић, конзул Велепосланства Републике Србије у Хрватској Боро Ркман, дојупан Сисачко-мославачке жупаније Бранко Јовичић, начелник општине Гвозд, и Марица Шеатовић, предсједница Удружења „Против заорава“, одали минуте шуте за страдале грађане српске и хрватске националности.

Након скупа у Пјешћаници, окупљени су се упутити на мјесно гробље у оближњу Горњу Чемерницу, гдје је положено цвијеће на гроб Дмитра Обрадовића, пред-

сједника Скупштине општине Вргинмош, који се ратних деведесетих залагао за суживот Хрвата и Срба. Године 1992. ликвидирале су га српске снаге, оптуживши за злочин Хрвате.

Као млад новинар имао сам прилику бити његов сарадник. С нама младима је дијелио пријатељске, готово очинске савјете. Био је припадник малобројније струје која се заговарала за успоставу мира путем дијалога. По својим идејама и послању сврстао се уз бок најзначајнијих људи наше заједнице. У тешка времена је био поборник политике мира. Многи су му приговарали јер је већина људи тада жељела помити проблеме преко кољена – казао је пред окупљенима Боро Ркман. Додао је како је Обрадовић био велики човек по физичкој конституцији, али и по племенитости душе, трезвености, рационалности те надасве хуманости.

Своја сјећања на Обрадовића подијелио је и предсједник СНВ-а.

Дмитар Обрадовић је увијек био у сукобу с радикалима и онима којима је било прече што ће нетко друго рећи, него што је у интересу народа којег представљају. Зато је платио главом. Обрадовић је међу Србима у Крајини

био оно што је Јосип Реихл-Кир био међу Хрватима у Источној Славонији: човек који се био спреман жртвовати за то да не буде рата, а кад га је већ било, био се спреман жртвовати да рат, када је већ постао трагедија, не постане срамота. Многи су осрамотили Србе у претходном рату, као што су многи с хрватске стране осрамотили Хрвате. Он је у најбољем смислу био изданак политике Срба која се формирала у 200 година на простору Хрватске. Био је српски политичар који је своју политику разумио као хрватско-српску и југославенску – закључио је Пуповац.

Уочи парастоса преко стотинак окупљених из Карловачке и Сисачко-мославачке жупаније учествовало је у литургији у мјесном Храму Св. Илије – пророка чији је дан јуче прослављен у свим православним црквама.

У свих храмовима ће сутра, у уторак, бити служени парастоси, а у жупанијским вијећима српске националне мањине биће читана Изјава сјећаја СНВ-а. Парастосима наредних дана у читавој Хрватској биће одана почаст свим страдалима у августу и наредним мјесецима 1995. године. □

„Новости“ — Загреб

СМИРИО СЕ СТРАДАЛНИК ИЗ „ОЛУЈЕ“

– После 20 година породица Јакшић, избегла из Костајнице у Хрватској, упокојила је посмртне остатке свог оца Љубана на гробљу у селу Врбица код Зајечара, где сада живи – Вечни мир нашао крај супруге Љубе, која је преминула овде пре пет година

На дан обележавања двадесето-годишњице страдања Муслимана у Сребреници 11. јула, свој мир нашао је и страдалник „Олује“ у Хрватској Љубан Јакшић из околине Костајнице, села Живаја, и то у зајечарском селу Врбица, где је његова породица избегла пред налетима хрватске војске те, сада далеке 1995. године. Син Милорад и кћер му Слађана, удана Томић, као и снаја Мирјана и зет Драган, које никада није ни упознао, али и унуци Миленко и Филип, уз пратњу целог овог омаљеног села подно Тупијнице, положили су Љубанове посмртне остатке на сеоско гробље крај супруге му Љубе, која је овде преминула пре пет година и, зачудо, сахрањена 14. јула те године.

– За оца смо, који је у „Олуји“ остао да чува дом сматрајући да му комшије неће ништа јер је целог живо-

та био конобар и ни с ким се није посвадио, сазнали да је погинуо у суседном селу неких двадесетак

ВРЕДНИ И ОМИЉЕНИ

Милорад и Мирјана Јакшић, Милорадова мајка Љуба (док је била жива), као и њихов син Миленко који је из породилишта дошао у село и једини је рођени мештанин, цењена су и вредна породица за коју нико нема ружну реч да каже. Зато је и нејасно зашто још увек немају трајно решено питање становања и било какве егзистенције, већ морају да живе од надница и помоћи државе, док у селу многе куће зврје празне, а имовина је у парлогу. □

дана после завршетка „Олује“ у својеврсном линчу неких хрватских војника који нису били из нашег краја – прича нам Љубанов син Милорад. – Како су нас обавестили рођаци из тог краја, неколико дана је тело лежало под нашим трактором, којим је Љубан возио хуманитарну помоћ по налогу хрватских

власти. Потом је неколико пута укопаван и прекопаван, све до сада када је захваљујући УНХЦР-у, Комисији за нестале Републике Србије, Удружењу „Суза“ и нашим локалним организацијама преко којих смо га тражили, доведен у ово село где ће наћи свој вечни дом крај супруге и моје мајке. Објашњава Милорад да је захваљујући УНХЦР-у ишао у Загреб на идентификацију и преузимање остатака, где му је човек задужен за тај посао у име хрватске владе, објаснио да Љубан није устрељен, већ да је неко из обести, или било каквих других разлога, под њега бацио ручну гранату која га је разнела. Обдукција је пронашла само ране од гелера.

– Било како било, захваљујем се свим хуманитарцима и УНХЦР-у, а

посебно Удружењу породица несталих из Крајине „Суза“ и његовом оснивачу Чедомиру Марићу што су мом оцу омогућили да пронађе вечни мир, али и сељанима овог тимочког села где смо ми нашли дом, што смо га достојно испратили на вечни починак. Једино ми није јасно зашто је и на то морало да се чека скоро 14 година. У документима пише да је ексхумиран 2001. године – јада се Милорад који је од „Олује“ прешао дуг пут, најпре до колективног центра у Пироту, па до овог села Врбица, где му је дом све до зимус био у трошној сеоској школи, из које су власти чак хтеле и да га својевремено избаце, али су га штампа и сељани спасли. Сада је, захваљујући мештанки Сузани Бловић, која живи у иностранству, добио на коришћење кућицу из које је испратио оца на вечни мир и починак. □

Зоран Цејетичанин, новинар „Вечерњих новости“

СВЕДАЛМАТИНСКИ САБОР У МАНАСТИРУ КРКИ

Хиљаде православних верника из свих крајева Далмације окупиле су се 19. августа 2015. на велики хришћански празник Преображења Господњег у Светоархангелском манастиру Крки да учествује у литургијском сабрању којим је началствовао Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј.

Првојерарху Српске Православне Цркве саслуживали су домаћин Епископ далматински г. Фотије, Високопреосвећени Митрополит загребачко-љубљански г. Порфирије и Преосвећена господа епископи сремски Василије, бачки Иринеј, шумадијски Јован, врањски Пахомије, бихаћко-петровачки Атанасије, франкфуртски и све Немачке Сергије, брегалнички Марко, викарни јегарски Јероним и умировљени захумско-херцеговачки Атанасије, као и многобројни свештенослужитељи из више епархија наше свете Цркве.

Литургијском сабрању молићено су присуствовали протојереј-ставрофор Стојадин Павловић, директор Патријаршијске управне канцеларије; протојереј-ставрофор др Зоран Кристић, ректор Богословије Светог Јована Златоуста у Крагујевцу; игуман студенички архимандрит Тихон, игуман житомислићки архимандрит Данило и намесник манастира Ковилга јеромонах Исихије.

Богослужењу су присуствовали и саветник председника Републике Србије г. Радослав Павловић, саветник председника Републике Хрватске г. Андро Крстуловић Опара, председник Скупштине Републике Српске г. Недељко Чубриловић, шеф кабинета председника Републике Србије г. Мирослав Латинковић, генерални секретар председника Републике Српске г. Синиша Каран, директор Управе за сарадњу с традиционалним црквама и верским заједницама Владе Републике Србије др Милета Радојевић, саборски

заступник Милорад Пуповац, надбискуп задарски монсињор Желимир Пуљић, изасланик Кардинала загребачког монсињор Недељко Питарић, представници дипломатског кора, привредници, културни и научни посленици.

На крају торжествене архијерејске Литургије, присутнима се обратио домаћин сабрања преосвећени епископ далматински г. Фотије, чију беседу у целости преносимо:

Ваша Светости, Ваша Високопреосвештенства, Ваша Преосвештенства, часни оци, уважени високи гости, браћо и сестре,

Ево дана који створи Господ да се радујемо и веселимо у Њему (Пс. 118, 24) јер се данас Господ Христос преобразио на гори Тавору, да би своје ученике, али и све нас и читаву творевину „причестио“ Својом нетварном светлошћу. То и јесте тајна Царства небеског – Бог на сабору богова, живи и мртви, ангели и људи, окупани и просвећени небеском неприсупном светлошћу у благослове-

ном Царству Оца и Сина и Светога Духа.

Својим крштењем на реци Јордану, Господ наш и Спаситељ Исус Христос је читаво старозаветно предање, представнике закона и пророке узвео на узвишенији ступањ познања Бога као Свете Троице, док је на гори Тавору пројавио пуноћу свога божанства и преко својих ученика Петра, Јакова и Јована призвао све људе и читаво човечанство „да не окусе смрти док не виде Царство небеско које је дошло у сили“ (Мт. 16, 28). Преображење је, дакле, пуноћа светог крштења, циљ или телој, како су говорили древни Грци, и есхатолошки смисао постојања човека и целокупне творевине. Бог је све створио да би у Христу било преобразено и на тај начин добило своју вечну ипостас и спасење. Тако говоре Свети Оци када тумаче надумни догађај Преображења Христовог на Тавору. Тавор је у Новом Завету икона новог и вечног раја с кога су потекле три реке богословља: литургијског,

догматског и аскетског (исихастичког), нападајући Нови Израилъ – Цркву Христову – „речима вечног и непролазног живота“ (Јн. 6, 68).

Заиста је Преображење Господње пуноћа празника, пуноћа наше вере, наше наде и љубави. У њему се крије одговор на сва космолошка, антрополошка и ехатолошка питања, у њему је одговор на сва питања живота и смрти, почетка и краја, јер је Преображење предукс Васкрсења.

Ваша Светости,

Ми смо се данас сабрали овде у манастиру Крки благодаћу Духа Светога, Који од Оца исходи (Јн. 15, 26), да би просвећени светодуховском – таворском светлошћу видели преображенога Христа и једни друге као своју браћу. Тим циљем је била руковођена и благочестива Јелена Шубић, рођена сестра цара Душана Силног, када је подизала овај манастир да би православни Срби Буковице и све Далмације могли се Богу молити, преображавајући своја бића светим тајнама наше Цркве, које су ништа друго до снопови таворске светлости.

Надахнут истим Духом кир Теодор, Митрополит дабробо-

сански, који у то време столоваше у манастиру Рмњу, подиже при овој крчкој обитељи 1615. године богословско училиште да буде расадник светлости, расадник свештенства и монаштва, које ће с народом овога краја носити крст православног сведочења кроз историју.

Од свога оснивања крчка богословија је постала једно с Епархијом далматинском. Када је живела богословија – живела је и Епархија. Када би се гасила и затварала богословија – гасио се и живот у овој Епархији. То је најчешће било у време великих страдања када су моћне империје које су владале овим просторима (Венеција, Млечи, Аустрија и Турска) прогониле православне Србе да би проводиле своју земаљску политику и интересе, у чему се свакако не може препознати дух Преображења, већ, нажалост пре дух таме и деструкције. Због тога се крчка богословија често селила: 1832. године у време Епископа далматинског Јосифа Рајачића она прелази у Шибеник, да би мало касније 1841. године била премештена у Задар, тадашње седиште Епархије далматинске, где ће бити све до краја

Првог светског рата 1920. године. После Другог светског рата, владика далматински Стефан (Боца) враћа богословију поново у манастир Крку, своје историјско седиште, где ће радити све до новог погрома Срба у Далмацији у трагичном рату од 1991. до 1995. године. Међутим, како је Божја увек последња, даде Бог да се поново обнови рад ове богословије 2001. године, те она после апокалиптичке пустоши поново постаје знак наде, преображења и васкрсења нашег народа у древној и апостолској Далмацији.

Велика имена и значајни људи везани су за наш манастир Крку и богословију: Никола Тесла, Вук Караџић, Доситеј Обрадовић, Симо Матавуљ, Владан Десница, Милош Црњански, Мирко Королија... Из ње је до сада изашло близу хиљаду свештеника – владика, игумана и духовних радника, којих је било и данас их има на свим континентима. Они су плод и изданци ове светиње и наше богословије и најбољи сведоци значаја овог најстаријег богословског училишта СПЦ-а.

Ми се данас, празнујући празник Преображења у Крки, сећамо и великог владике далматинског Никодима Милаша, који се упокојио тачно пре сто година. Без Милаша, по нашем скромном мишљењу, ни камен на камену не би остао од светог Православља у Далмацији. Милаш је био истински пастир овог народа, који је својим богословљем светих канона и Православном Далмацијом оставио неизбрисив траг у историји СПЦ-а, а посебно у Епархији далматинској. Милаш је био велики пријатељ киевске и царске Русије, члан Краљевске академије наука, многих учених друштава широм Европе, али и онај ко је искрено бринуо о своме народу и очувању његовог културног и националног бића. **Милаш је синоним далматинске Епархије, њен учитељ Православља, а ако Бог да, једног дана и у Диптиху светих јер би тиме био и остао путоказ свима нама „својим животом и учењем“, како Васељенском**

ДУХОВНОСТ

Православљу, тако и пуноћи хришћанске Цркве.

Ваша Светости, браћо Архиепископи, драги гости,

Хвала што сте данас дошли у манастир Крку да заједно обележимо овај велики јубилеј Епархије далматинске и пуноће СПЦ-а. Молим Вас да нас непрестано имате у својим молитвама како бисмо достојно носили крст свој и крст повереног нам народа, народа распињаног али и васкрсаваног. Епархија далматинска са својим немањихким светињама Крком, Крупом и Драговићем, опстала је и постоји и данас и врши своју мисију. Томе свакако доприноси и наша обновљена крчка богословија, која ево прославља 400 година од свога оснивања. Оно што је утемељено на Крајеугаоном Камену (1.Пт. 2, 6) – Господу Христу – вечно је и неунитивно. То је управо оно што нас је и данас сабрало и преображава, чинећи од нас слабих и смртних људи, христолике личности и сведоке вечне и нетварне тајворске светлости. Благодисловите.

Потом је Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј поздрависо све окупљене вернике и све пријатеље ове велике светиње, у којој се на данашњи празник Господњи вековима окупља христољубиви и братољубиви народ Далмације: „Данас су с нама овде и сви они који се силом прилика и неприлика налазе расејани по целом свету. Сигуран сам да су они данас с нама у својим мислима и молитвама и сигуран сам да се сећају времена када су на овом месту славили велики празник Преображења Господњег.“

У више него надахнутој беседи, Патријарх је подсетио да је ово место освећено Божјом благодаћу коју је овде својевремено донео Свети апостол Павле, као и благословом моштију ранохришћанских мученика похрањених у катакомби испод манастира. – Од тада до данас ово место сија благодаћу Божјом и вековима привлачи оне који желе да уздигну свој ум и срце ка Господу – поручисо је патријарх Иринеј нагласивши да је сваки човек икона Божја, без обзира којој раси и којем народу припада: „Сви

смо народ Божји и деца Божја. То је највећи дар од Бога. То је порука Јеванђеља, порука Христова упућена свима нама. То је и тајна данашњег великог празника!“

Говорећи о славној и мученичкој историји Богословије Света Три Јерарха, Патријарх се захвалио на труду и пожртвовности свима онима који годинама изводе генерације врских богослова, нових апостола, који шире реч Божју. – Из ове школе вековима излазе духовни хероји одушевљени Божјом речју и Јеванђељем, нови апостоли Цркве, поручисо је патријарх Иринеј.

Патријарх је с наглашеним пијететом говорио и о Епископу далматинском Никодиму Милашу, који се престаисо у Господу пре равно стотину година: „Никодим Милаш је велико име наше историје. Велики угодник Божји, велики ум који је задужио наш народ и Српску Цркву“.

Патријарх Иринеј је подсетио да су на простору Далмације у XIV веку поред манастира Крке подигнута још два манастира, што сведочи о вековном присуству српског народа у овим областима. **Патријарх је поручисо да је зло које је претрпео српски народ у блиској прошлости највећа траге-**

дија: „То што се догодило – посебно имајући у виду да се молимо истом Богу, читамо исту свету Књигу, исто Јеванђеље – ни Творцу није било мило. Десило се да се браћа заваде и почињена су злочинства од којих се и само Небо постидело. То се увек догоди када се човек одвоји од Бога. То је последица пада људи, последица човековог греха. То нису радили Божји људи. Човек Цркве подноси и трпи зло. Помолимо се да такве трагедије остану далеко иза нас, да се више не понове ни нашем народу ни другим народима. Хришћански мислити и хришћански живети, љубити пријатеље и непријатеље своје – начин је да се зло искорени и излечи. Данас је тешко време. Патријарх Павле је својевремено рекао да се зло не може победити радећи зло. На данашњи велики празник ова светиња поручисоје свима: морамо се преобразити, нека рђави постану добри, а добри бољи и најбољи. Тако управљајмо нашим животима. Живели и Бог вас благослови.“

Празнично саборованье настаљено је богатим културно-уметничким програмом.□

Српска православна црква

Сабор „Сијело Тронеђе“ одржан у Стрмици код Книна

„ВОЛИМ БОСНУ, У СРЦУ МИ ЛИКА, ДАЛМАЦИЈО, ЉУБАВИ ВЕЛИКА“

Традиционалном химном Сабора „Волим Босну, у срцу ми Лика, Далмација, љубави велика“ започело је двадесет прво Сијело Тронеђе, на коме је ове године наступило четрнаест мушких и женских пјевачких група. Као и сваког трећег викенда јула, окупили су се Стрмичани и гости Сабора како би чули аутентичне звуке свога краја. То су звуци ојкања, појања, дипала, гајди и осталих данас тако ријетких инструмената и начина пјевања. Када се, међутим, проломи глас с Тронеђе и када се чују звуци виртуоза на народним инструментима, стекне се утисак да се ондје и даље свакодневно стварају традиционални звуци. Толико су они природни и саживљени с народом и околином да је мало довољно па да се похватају ратом покидани крајеви ових музичких нити.

Прича на Тронеђи почела је давне 1973. године у Стрмици, селу данас подијељеном међудржавном границом Хрватске и Босне и Херцеговине. Тада је Радио Београд јавно снимао популарну емисију „Село весело“ аутора Јована Алексића. Послије прекида због тешких ратних и неколико посљератних година, Сијело је обновљено на радост данас малобројних мјештана, али и свих оних који љети дођу из свих крајева свијета на омиљени сабор. Осим прилике да

се виде с родбином и пријатељима, ово је и ријетка прилика да се још чује пјесма онако како се одувјек пјевала, без музичке пратње, тако да је само глас довољан за потпуни утисак. Прије рата, позорница се налазила у центру села, код основне школе. Када је послје рата сабор обновљен, нове хрватске власти нису дозволиле да грлена ојкачка пјесма одзвања центром села те се мјесто одржавања преселило на боље и традицији примјереније мјесто: у порту Цркве Мале Госпојине. Оснивач, један од обновитеља Сабора и најзаслужнији за његово трајање Раде Матијаш поздравио је по традицији присутне најавивши Милојка Будимира који је подсетио на јубилеј – 140 година Црнопоточке буне. Прво су се представили „Звуци Клековаче“, мушка пјевачка група из босанског дијела Тронеђе – Дрвара, и то пјесмама: Ој Шаторе, ти планино стара, Ој Тронеђо, моја мила мати „Ма’ни мала“ и другим. Старији Стрмичани сјећају се воза ћирице који је некада повезивао Личку Калдрму и Дрвар. Ћиро више не вози, али његов назив носи пјевачка група окупљена у избјеглиштву, која је само дан након Тронеђе наступила на традиционалној манифестацији „Косидба на Рајцу“. Међу многобројним наступима те вечери, издвојила се занимљива ко-

реографија „Удбинско прело“ којом се представио и пододбор Српског културног друштва „Просвјета“ из Удбине. Народни појак Светлана Спајић није пропустио ниједан обновитељски сабор. Овог пута је са својом пјевачком групом, између осталог, химном Богословије манастира Крка „Света три јерарха“ подсетила на јубилеј 400 година постојања једне од најстаријих богословија.

Ређале су се ојкачке пјесме мушких и женских пјевачких група: Голубић, сталних учесника сабора и побједника 16. сабора. Били су ту из Републике Српске: „Баљски соколови“ и „Соколице“, затим први пут „Пилипенда“, група која је име добила по истоименој приповјетки Симе Матавуља, у којој је најбоље приказан карактер човјека овог краја. Били су ту и вишеструки побједници КУД „Лика“ из Грачаца, потомци колониста из Бачког Јарка: КУД „Др Младен Стојановић“, „Извор Цетине“ с дипларом Илијом Билићем, „Унац“ из Дрвара. По шести пут на Тронеђи наступио је и женски хор „Просвјете“ из Сплита, носилац признања „Чувар традиције“ диплар и гајдаш Милан Вашалић, гуслар Саша Лукић и млада пјевачица Сара Релић, која је уз сабор практично одрасла. Прави курioзитет овогодишњег Сијела представљала је промоција легендарног диплара Обрада Милића. Захваљујући Светлани Спајић и *World music* асоцијацији Србије, стваралаштво најбољег диплара Буковице и Равних Кортара остаће трајно забиљежено у овом квалитетном и богато опремљеном издању. На крају су своје гласове ојкачи удружили како би заједно отпјевали Нема раја без роднога краја, пјесму без које се ниједан сабор не може замислити. Организатори 21. Сијела Тронеђе били су културна удруга Стрмица, Одбор Стрмичана у Швајцарској, Стрмичка парохија и Удружење избјеглица „Демократска иницијатива Книн“. Народним весељем уз пјесме Страхиње и Рајка Лалића завршен је овогодишњи сабор. До сљедеће године на истом мјесту. □

J. Марућ

„НЕЗАБОРАВ ЗА НЕСТАЛЕ“

Док су холлом и свечаном салом Дома војске у Београду одзвањала имена несталих и погинулих Срба у Хрватској, посјетиоци су нијемо разгледали изложбу „Страдање Срба у 20. вијеку“ Милојка Будимира. Од потресних фотографија из логора подигнутих широм Независне Државе Хрватске у Другом свјетском рату, преко историјских мапа које дају демографски преглед живота Срба у Хрватској, па све до колор фотографија последњих страдања у Рату за југословенско наслеђе. Аутор је успио у концизној и прегледној представи српског страдања. Био је то одличан увод у културни програм „Незаборав за нестале“ који је почео извођењем pjesме „Ој, Крајино“ пјевачке групе Ево жена крајишких села. Предсједница удружења „Суза“ позвала је на почетку говора на минут ћутања за све жртве Рата у Хрватској.

Догађај у Дому војске обогатили су драмска умјетница Маја Колунџија Зорое, народни појац Светлана Спајић, чувар традиције Милан Вашалић и Културно-умјетничко друштво „Славонија у срцу“. Идеја редитеља програма и сценаристе Раде Матијаша била је да се све вријеме с два видео бима емитују фотографије несталих и погинулих. То је читав догађај учинио додатно емотивним. На моменте изузетно потресена, публика је пратила наступе умјетника који су било рођењем, поријеклом или душом везани за некадашњу Крајину. У извођењу pjesме „На Петровачкој цести“ Маје Колунџије направљена је паралела између догађаја на истом мјесту за вријеме Другог свјетског рата и бомбардовања избјегличке колоне 5. августа 1995. године, колоне у којој је била и она сама. Светлана Спајић радо се одазива на све скупове у организацији Крајишника, чуварка је традиционалног појања са свих простора на којима живе Срби. Њен глас одзвањао је свечаном салом док је појала пригодне pjesме: „На Кордуну гроб до гоба“ и „Мајка православна“. Водитељка програма Јована Марић подсјетила је да је потоњу pjesму написао чувени хрватски pjesник Владимир Назор на основу потресних слика које је видио у спаљеном српском селу код Вргинмоста. Још један pjesник, припадник другог народа – Скендер Куленовић, препознао је сву тежину губитака које су преживјеле српске мајке у Другом свјетском рату и написао трагичну поему „Стојанка мајка Кнеж’пољка“. Маја Колунџија Зорое надахнуто је говорила ове његове стихове. Како дигле и гађе могу да звуче потресно и сјетно у pjesмама о љубави с обе стране Дрине и „О Крајини – крвавој хаљини“, показао је чувар народне традиције Милан Вашалић. Он с правом носи ту титулу као побједник такмичења Радио-телевизије Србије „Шљивик“. Познату народну pjesму „Смрт Мајке Југовића“, која је својевремено забиљежена управо на крајишким просторима, извела је Светлана не оставивши никога равнодушним. Одломком из увијек актуелне „Молитве“ Петра Кочића завршен је програм „Незаборав за нестале“, који ће по реакцијама остати у незабораву посјетилаца. □

Ј. Марућ

„Прогнани Орфеји“ у својој кући

Антологија српске избјегличке поезије „Прогнани Орфеји“ Ненада Грујичића, у издању Бранковог кола, представљена је у Удружењу књижевника Србије у Београду. Антологија у којој су заступљени аутори Срби избјеглице, који су на својој кожи осјетили прогон крајем 20. вијека у Хрватској, Босни и Херцеговини и на Косову и Метохији, обухвата дјела 116 pjesника, с укупно 243 pjesме.

Говорећи о феномену избјеглиштва и прогонства, аутор антологије Ненад Грујичић наводи:

– Свака катастрофа изражава аспект рушења, раскида, губитка, растанка, пораза и смрти. Међутим, ма колико чудно и парадоксално изгледало, дубина катастрофе нема само облик несреће већ скрива и позитиван аспект, који је важнији и дугорочнији, а односи се на заснивање другачијег и новог живота, на метаморфозу и психичку трансформацију, друштвену промјену и обрт, рођење изнова и побједу, слободу и васкрснуће.

О антологији је говорио и pjesник Анђелко Анушић, који је истакао:

– Ова антологија српске избјегличке поезије јединствена и усамљена претеча је у своме роду и жанру на простору экс-Југославије и Балкана. Можда и у Европи и у свијету. Трудом и нервом, љубављу и умијењем pjesника Ненада Грујичића, у српску књижевну, pjesничку географију скућена је, коначно оцјеловљена поезија која је дуго, из ових или оних разлога, прећутно а неправедно одсуствовала, што је понекад имало окус грког странствовања. Српска поезија из Крајина и крајишта, с међа и граница, из сецесионистичких република и покрајина, глвих чаршија и провинција, с маргина и рубова, из азила и езгила – добро дошла кући! – рекао је Анушић.

Драмска умјетница Весна Чипчић надахнуто је говорила pjesме преминулих pjesника „Темпо сецондо“ Душка Трифуновића, „Од тебе до мене“ Даринке Јеврић и „Послије јутарњих вијести“ Татјане Лукић. Потом су наступили pjesници Милош Кордић, Анђелко Анушић, Милена Северовић, Бошко Ломовић, Ранко Чолаковић, Милица Јефтимијевић-Лилић, Радомир Стојановић, Радомир Димић. Програм су водили Миљурко Вукадиновић и Дубравка Миленковић. □

„Дан“ — Подгорица

ДЈЕЛО УРОША ПРЕДИЋА У МЈЕСТУ ПОРЕД КНИНА СЛУЧАЈНА 'БОГОРОДИЦА' ИЗ ЖАГРОВИЋА

Предић је икону у Жагровићу насликао јер му се воз заглавио у снијегу. За лик Богородице позирала је супруга шефа станице

Већ је написано да се једино дјело Уроша Предића у Далмацији налази у Цркви Св. Николе у книнском Жагровићу. Предићева Богородица с Христом је сликана као престона икона иконостаса; остале иконе насликао је домаћи школовани сликар Симеон Вукојевић 1905. године. Богородица је сјајно дјело врхунских квалитета мајсторске изведбе. Озбиљног је и школованог академског, реалистичког приступа у смиреном третирању фигура, простора, уједначеног колорита тонски третираног, изведено врхунски у материјализацији детаља. Једноставне је композиције: Богородица сједи на трону и држи Христа на крилу, а иза је декоративна завјеса. Све је градијацијом тонова фино и меко сликано: лица и тканине одјеће и вео Богородице. Али, оно што ће понеко одмах примјетити јесте да је Богородичино лице тако реалистично сликано да на први поглед дјелује као портрет непознате жене правилних и складних црта лица. Питање се наметало: да није можда Предић у Богородици овјековјечио неку стварну личност? И баш да таква питања ријешити случај; господин случај!

У београдском Пионирском парку 5. октобра 2000. око три и по сата поподне. Чудо свијета! Очекујем као и остали да се промијени оно што би било најбоље да није ни постојало као начин владавине. Грме звучници, сложено ударају таламбаси, а народ и даље куља и пристиже. Премјештам неку фасциклу и новине из руке у руку, испадне ми неколико папира па промрмљах нешто наглас. Довољно, јер ме онај крај мене упита:

- Ес ти из Бенковца?
- Јесам, а одакле си ти?
- Из Жагровића.

– Тамо је Урош Предић насликао 'Богородицу с Христом', рекох.

– А знаш како?

– Е, а како?

– Ево овако: Урош Предић се враћао возом. Била је зима и велики снијег те 1904. године. Извлачећи се из Книна, воз је једва прошао и зауставио се у Жагровићу. Није се могло даље. Шта ће, куд ће, мислио је сликар. Али, прими га одмах у кућу шеф станице Радовић. Сликара је са собом носио сликарски прибор. Били су велики сњежни сметови, воз није могао даље и Предићу је остало да слика. Престона икона 'Богородица с Христом' за нови иконостас жагровићке православне цркве. Лик Богородице је пресликао од жене шефа станице Радовића, која му је позирала сво вријеме док се више дана сликар задржао сликајући у њиховој кући, исприча сугворник.

– И заиста, лик Богородице има скоро портретне карактеристике, као лице лијепе смирене црнооке жене, размишљао сам.

Послије испричане приче, рекох човјеку да сам историчар умјетности, да знам ту Предићеву слику, али да нисам знао детаље о њеном настанку. Упознасмо се: он је Нонковић из Жагровића, сада избјеглица у Зрењанину.

Тако рече и оде. Ја такође оддох и написах овај спомен о жагровићкој Богородици.

„Дан“ — Подгорица

БАНИЈСКИ ПРВОБОРАЦ И МИРОТВОРАЦ

Живко Јузбашић (1924–2015)
Године 1991. код Јузбашића је превладала жеља да се поново укључи у политику и покуша смањити српско-хрватске тензије како не би дошло до рата

У Загребу је у 92. години умро Живко Јузбашић, антифашистички првоборац, заслужни привредник и политичар. У привредном, политичком и друштвеном животу Хрватске био је ангажиран непрекидно од Другога свјетског рата до Рата у Хрватској, за чије вријеме је обнашао многе одговорне дужности.

Рођен је у 1924. у селу Јошавица крај Петриње. Као седамнаестогодишњак, већ 1941. придружује се партизанском и антифашистичком покрету на Банији. С легендарном Седмом банијском дивизијом преживио је Неретву и Сутјеску. Потом је био послјератни руководилац, дугогодишњи директор „Гавриловића“ и предсједник општине Петриња. Био је 1991. члан Владе националног јединства.

У његовој богатој радној биографији стоји и да је био помоћник директора Института радничког покрета Хрватске 1962. и 1963. године, посланик у Савезној скупштини СФРЈ (1963–1965), те заступник у Сабору СР Хрватске (1965–1969). На парламентарним изборима 1992. године, Живко Јузбашић изабран је у Сабор за заступника српске мањине на листи СДП-а као нестраничка особа. Када је 1993. формиран Хрватски хелсиншки одбор за заштиту људских права, Живко Јузбашић је постао његовим чланом на приједлог Мике Трипала и Ивана Звонимира Чичка. Чланом Одбора остао је до 1996.

У име хрватске владе, био је члан Повјеренства за преговоре о примирју и размјени заробљеника, члан Савезне комисије

за прекид ватре, члан Делегације за преговоре у Ден Хаагу, члан Експертне групе за људска права и права националних заједница, Радне групе за припрему Уставног закона о људским правима и слободама те правима етничких и националних заједница или мањина.

У интервјуу нашим новинама отприје пет година, на питање новинара сматра ли да га је Фрањо Туђман у Владу националног јединства позвао зато што га је цијенио као стручњака или му је требао због свог српског поријекла, Јузбашић је без длаке на језику одговорио: „Ово друго!“ И наставио: „Туђман ме позвао први пут у седмом мјесецу 1991. јер ме је цијенио и познавао још из шездесетих када смо заједно радили у Институту за историју радничког покрета. Ипак, ја сам тада имао 68 година, шест бајпаса и морао сам га одбити због здравствених проблема. Он је инзистирао и позивао ме као старог партизана и руководиоца, директора „Гавриловића“. Поновно ме звао уочи формирања владе. Обећао ми је да ће ме, уколико дође до рата, поштедијети већих напора и да ће ме чувати. На крају је превладала моја жеља да се укључим и покушам смањити српско-хрватске тензије како не би дошло до рата.“ У јавности су недавно жестоко одјекнуле посљедње Јузбашићеве изјаве: оне о приватизацијској крађи, узурпацији имовине „Гавриловића“ и његових радника.

Живко Јузбашић своја је богата искуства из радног, друштвено-политичког и ратног живота описао и објавио у књизи Српско питање и хрватска политика, која је изашла 2009. У свом предговору за ту књигу Јован Мирић је написао: „Ако је нетко задобио политичку и моралну легитимацију да критички говори о задњих двадесетак година хрватске политичке повијести, онда је то свакако Живко Јузбашић. Он је такорећи од првог дана Милошевићева доласка на власт у Србији упозоравао на опасности његове великосрпске идеје и политике, и његових агресивних, империјалних накана. То га није спријечило да види све накарадности и аберације хрватске политике од вриједности за које се цијели живот залагао: антифашизма, међунационалне равноправности, једнакости пред законом, поштивања људских, грађанских и мањинских права. Ова књига од прве до задње странице, увјерљиво, понегдје и драматично свједочи о такву залагању и ангажману. Страницама ове књиге дефилирају стотине несретника, који за своју несрећу и страдање нису криви и којима је управо он дословце спасавао животе и егзистенције. Прича, међутим, не говори само о њему и о људима којима је помагао. Она још увјерљивије говори о систему, о његовим темељним вриједностима, о његовим протагонистима и приврженицима, због којих су ти људи остали без икаквих права, без достојанства, без имовине и без домовине.“

По властитој жељи, Живко Јузбашић бит ће сахрањен у Загребу у обитељском кругу.□

„Новости“ — Загреб

ЦИЈЕЊЕН И ПОШТОВАН

Стево Вукобратовић (1961 – 2015)

Био је бескомпромисан у борби за права својих сународника, коректан, отворен, комуникативан и поштен

Српска заједница у Лици остала је без једног од својих истакнутих активиста – Стеве Вукобратовића Ђеџија, који је 6. октобра погинуо у тешкој саобраћајној несрећи на цести Кореница–Удбина код мјеста Грабушић.

Вукобратовић, рођен 1961. у Грабушићу, одмах се, након што се с породицом из избјеглиштва 1999. вратио у Лику, укључио у борбу за остварење права и побољшање положаја Срба у том крају. Био је један од првих чланова и оснивача СДСС-а у Лици, предсједник Опћинске организације СДСС-а Плитвичка Језера, а укључио се и у друге активности српске заједнице. У моменту погибије био је страначки вијећник у Вијећу опћине Плитвичка језера, предсједник опћинског Вијећа српске националне мањине, као и члан Извршног одбора и Скупштине Жупанијске организације СДСС-а Личко-сењске жупаније.

Сви који га знају кажу да је био бескомпромисан у борби за права својих сународника, коректан, отворен, комуникативан и поштен. Многима је помагао око документације у процесу обнове и стамбеног збрињавања, укључио се у организацију културних манифестација на овом подручју и помагао Српској православној цркви око обнове храмова.

Иза Стевана Вукобратовића остали су супруга, двојица синова, мајка, брат и сестра.

Због свега доброг што је направио за своје сународнике, али и друге људе који живе у том крају, не чуди да је на његовој сахрани 8. октобра било преко 400 људи. То говори да су га људи уважавали и поштовали. Заједно с Вукобратовићем у налету на камион с приколицом погинуо је возач аутомобила, његов сусељанин Јово Огњеновић.□

„Новости“ — Загреб

ШПИРО МАТИЈЕВИЋ (1943–1993)

Рођен у Колашцу код Кни-на, гдје је завршио два раз-реда основне школе. Из Бу-ковице се 1953. године пре-селио у Сремске Лазе код Винковаца. Основну школу завршио у Слаковцима, средњу економску у Винков-цима. Дипломирао српскохр-ватски језик на Педагошкој академији у Осијеку, а потом и на Филозофском факулте-ту у Задру. Сели се 1971. го-дине у Лукавац код Тузле. Магистрирао и докторирао на Филозофском факултету у Сарајеву. У покушају да се 1993. године избави из Ту-зле, заједно са сином, стра-дао.

ДА Љ И Н А

Тамо
Гдје се предиво ноћно
Над кршем
Вије,
Тамо
Гдје и камен
Учи
Језик трпње,
Тамо
Давни дјечак
Ослушкује
Вријеме.
Тамо је
Лијепа
Свака јадиковка.
Тамо
Гдје мене више
Нема.

Н Е М А Љ У Д И

Табла с називом места
Изрешетана скроз
Зарасла пруга у честар
Не иде више воз
Бандере поред пута
И мртвих жица мук
Сваки глас овде гута
Гладне тишине звук
На голом дуду вроне
Одеване у фрак
Све је будуће дане
Давно појео мрак
Демон је ово место
Бирао за свој престо.

Ђорђе Нешић

О Ј , К Р А Ј И Н О

Ој, Крајино што те тако зову
Када краја ни почетка немаш
Свијета овог злосудбо си чедо
Међу ватром и међ' водом стојиш
Пуста поља пустош ране
Зора сване дан нестане
Ничег нема да нас прене
Из дубине лавић режи
Мртву мајку да покрене
Пао гавран већ одавно
И он мртав другог зове
Земља чека јабланове

Марко Ковачевић (1982)

ЈАСЕНОВАЦ

Тврд крик
Мојих најмилијих
Иза бодљикаве жице
Сув страх
Утиснут у очи дјетета
Умјесто зјенице
Што су допутовали љетих дана
Сточним вагоном
До своје задње станице,
И ма гдје пошла
Носим њихове
Ножем однесене животе
Разасуте око крста
Најљуће пречанске Голготе,
Станују ту негдје
У висини мојег срца
И куцају ослијепљелим страхом
Моји стари немири...

Ноћас Госпoде
Кад ти њихова имена
У својој молитви донесем
и запалим свијеће
за помен мртвих
буди милостив
обасјај пут и дај смирење
изгнаном праведнику
и закланој жртви.

Милена Севериновић

ПАЛОМ СРПСКОМ РАТНИКУ У ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ 1991. ГОДИНЕ НА БОЈИШТУ У РАВНИМ КОТАРИМА

Ти више никад чути нећеш хук љуте буре
Бачене с голих висова суровог Велебита
И више никад видети квргаво стабло бајама
Сред своје авлије покривене каменим плочама.
Све своје послове на време си завршио:
Стари виноград окопао, маслине поткресао,
Поправио камену ограду уз врт повише јаруге
И сасвим нови крачун на капију ставио.
На овом свету ти немаш шта да радиш:
Сада си и Велебит и бура, виноград и маслина:
У опојном мирису, у заносном шуму бора,
Сада си неизрециво и довека: отаџбина.

Маден Срђан ВОЛАРЕВИЋ (1947)